

Društvena mreža EDMODO u cilju komunikacije i suradnje s roditeljima djece predškolske dobi

Rizvan, Mirjana

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:945125>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

SVEUČILIŠTE U SPLITU

FILOZOFSKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

**DRUŠTVENA MREŽA EDMODO U CILJU
KOMUNIKACIJE I SURADNJE S RODITELJIMA
DJECE PREDŠKOLSKE DOBI**

MIRJANA RIZVAN

Split, 2021.

Odsjek za rani i predškolski odgoj

Diplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Predmet: Informacijska i komunikacijska tehnologija u odgoju i obrazovanju

**DRUŠTVENA MREŽA EDMODO U CILJU KOMUNIKACIJE I
SURADNJE S RODITELJIMA DJECE PREDŠKOLSKE DOBI**

**SOCIAL NETWORK EDMODO IN ORDER TO COMMUNICATE AND
COLLABORATE WITH PARENTS OF PRESCHOOL CHILDREN**

Student

Mirjana Rizvan

Mentor

doc. dr. sc. Suzana Tomaš

Split, srpanj 2021.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. OD SURADNJE DO PARTNERSTVA	3
2.1. Obilježja suradničkog odnosa	5
2.2. Razlika između suradnje i partnerstva	7
2.3. Suvremeni oblici suradnje odgojitelja i roditelja	13
2.4. Utjecaj implicitne pedagogije odgojitelja na suradnju roditelja i odgojitelja	15
3. DIGITALNE KOMPETENCIJE ODGOJITELJA DJECE RANE I PREDŠKOLSKJE DOBI	17
3.1. Obilježja i izazovi komunikacije putem digitalne tehnologije	17
3.2. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje	18
3.3. Sigurnost na internetu	19
3.4. Uloga roditelja u zaštiti djece na internetu	22
3.5. Društvena mreža Edmodo	23
4. AKCIJSKO ISTRAŽIVANJE	25
4.1. Definiranje pojma akcijskog istraživanja	25
4.2. Ključna obilježja akcijskog istraživanja	25
4.3. Vrste akcijskog istraživanja	28
4.4. Koraci u procesu akcijskog istraživanja	29
5. EMPIRIJSKI DIO	33
5.1. Akcijska skupina	33
5.2. Plan akcijskog istraživanja	34
5.3. Opis i analiza akcijskog istraživanja	36
5.4. Problemi	49
5.5. Promjene	51
5.6. Rezultati akcijskog istraživanja	53
6. ZAKLJUČAK	54
7. LITERATURA	57

1. UVOD

Pandemija virusa COVID-19 i nove epidemiološke mjere dovode nas u potpuno nove životne situacije koje nam nameću ograničenja i zabrane socijalnih kontakata, što dovodi u pitanje do sada uobičajene i poznate modalitete suradnje roditelja i odgojitelja (od razgovora „na kvaki“, preko roditeljskih sastanaka pa do različitih radionica i druženja). Pravila kojih smo se držali više ne vrijede. Stoga je bilo potrebno pronalaziti nova rješenja za razmjenu informacija. Istovremeno, tehnologija je ostavila neizbrisiv trag u svakom segmentu pa tako i u mogućnostima uvođenja novih oblika komunikacije i uspostavljanja suradnje u svakodnevnom radu između roditelja i djelatnika u ustanovama za rani i predškolski odgoj i obrazovanje. Roditelji danas raspolažu s više informacija vezanih za razvoj svoga djeteta, time imaju i veće zahtjeve prema ustanovama za rani i predškolski odgoj. Obnašaju profesionalne dužnosti zbog kojih i sami moraju vješto usklađivati poslovne i privatne obveze s roditeljstvom. Sve su to razlozi zbog kojih odgojitelji moraju pružati više vremena i pažnje kvalitetnim suradničkim odnosima i znati odgovoriti na nove profesionalne izazove. To znači neprestano samoprocjenjivanje, kritičko promišljanje, rad na sebi i jačanje vlastitih kompetencija. Istovremeno, uspostavljanje suradničkih odnosa, kako od odgojitelja, tako i od roditelja iziskuje razumijevanje, toleranciju, vrijeme, trud, ali i istinsku želju i namjeru u uspostavi i provedbi kvalitetne komunikacije. Ovaj je diplomski rad prikaz akcijskog istraživanja o uvođenju društvene mreže Edmodo u svrhu komunikacije i suradnje s roditeljima djece predškolske dobi. Cilj istraživanja bio je ispitivanje percepcije i stavova roditelja i odgojitelja o međusobnoj suradnji u svrhu poboljšanja i daljnjeg razvijanja suradničkih odnosa uvođenjem novog oblika suradnje. Istraživanje je provedeno sa roditeljima i odgojiteljima jedne vrtićke skupine, koja broji ukupno četrdeset roditelja, dvije primarne odgojiteljice, odgojiteljice - pomoćnika u radu djeteta s poteškoćama u razvoju i odgojiteljice na pripravničkom stažu. Istraživanje je provedeno tijekom pedagoške godine 2020./2021. u jednoj mješovitoj skupini djece, u dječjem vrtiću „Sveti Roko“ u Klisu.

U prvom dijelu diplomskog rada prikazana su prethodna znanstvena saznanja o modalitetima suradnje i partnerskih odnosa s roditeljima, s naglaskom na korištenju novih tehnologija i virtualnih oblika suradnje između roditelja i odgojitelja. Važno je spomenuti i istraživanja o sigurnosti i zaštititi na internetu kao i digitalne kompetencije roditelja i odgojitelja. Empirijski dio rada donosi analizu i rezultate provedenog akcijskog istraživanja.

Rasprava donosi odgovore roditelja na istraživačka pitanja:

Postoji li razlika u stavu roditelja djece predškolske dobi o suradničkom odnosu putem društvene mreže Edmodo prema stupnju obrazovanja i dobi roditelja?

Imaju li roditelji pozitivan stav o suradničkom odnosu između roditelja i odgajatelja putem društvene mreže Edmodo?

Na kraju ovog diplomskog rada nalazi se zaključak, popis korištene literature i prilozi.

2. OD SURADNJE DO PARTNERSTVA

Svakodnevni rad na unapređivanju suradničkih odnosa roditelja i odgojno-obrazovne ustanove važan je preduvjet postizanja optimalnih uvjeta za odgoj i obrazovanje djeteta. Takav način rada rezultira poticajnim okruženjem, kojemu je konačna svrha dobrobit djeteta. Partnerstvo i suradnja, prema Ljubetić (2014) razlikuju se po načinu uključivanja roditelja u rad ustanove, po vrsti komunikacije i inicijativi, motiviranošću i aktivnostima sudionika u odgojno – obrazovnom procesu. Autorica naglašava i razlike u krajnjem cilju pa stoga kao odliku partnerstva navodi dvosmjernu komunikaciju, ravnopravnost sudionika, kontinuitet, otvorenost, veliku razinu intrinzične motivacije za izgradnju i unaprjeđenje odnosa na svim poljima odgojno-obrazovnog rada, dok suradnjom smatra povremeno uključivanje roditelja u rad i aktivnosti ustanove, rijetkom, površnom i jednosmjernom komunikacijom i hijerarhijom unutar odnosa sudionika. Za kvalitetnu uspostavu suradničkih, kao i partnerskih odnosa roditelja, odgojitelja, uključujući i svih djelatnika odgojno – obrazovne ustanove, koriste se različiti modaliteti suradnje: od onih koji osiguravaju jednosmjerni oblik komunikacije (oglasne ploče i letci) do onih koji pružaju dvosmjernu razmjenu informacija (roditeljski sastanci različitih oblika, svečanosti, izleti i radionice). Autorica Slunjski (2006) provodi akcijska istraživanja te naglašava da su predškolske ustanove istraživački potencijal pretvorbe u organizaciju koja uči. Time bi svi sudionici procesa u kojemu će djeca odrastati imali priliku kontinuirano zajedno učiti i blisko surađivati te na tim osnovama sukonstruirati kurikulum vrtića. Petrović-Sočo (1995) pojam partnerstva definira kao zajedničku odgovornost obaju čimbenika za odgoj djeteta te ono upućuje na otvorenu i dvosmjernu komunikaciju odraslih s ciljem djetetove dobrobiti.

Autori Ljubetić (2014); Rosić i Zloković (2003) navode da kvalitetno partnerstvo ima pozitivan utjecaj na sve sudionike procesa; na dijete, roditelja, odgojitelja i ustanovu. Roditeljima daje osjećaj sigurnosti te podršku u obavljanju svoje roditeljske uloge kroz proširivanje znanja na području dječjeg razvoja te stvaranja kvalitetnog i podržavajućeg okruženja u svome domu. Osjećaju se cjenjenima, ali i zadovoljnijima jer njihovo zadovoljstvo proizlazi iz zadovoljstva djeteta. Roditelji sudjeluju u planiranju kurikuluma, kompetentniji su, dok odgojitelji kroz otvorenu suradnju s roditeljima stvaraju optimalne uvjete i okruženje za kvalitetan razvoj djeteta i skupine. „Kvalitetno partnerstvo obitelji i odgojno-obrazovne ustanove, danas je imperativ, pa se od suvremenog odgojitelja očekuje da ima razvijene kompetencije potrebne za izgradnju i

unaprijeđivanje kvalitetnih partnerskih odnosa s roditeljima djece iz svoje skupine“ (Ljubetić i Mandarić, 2011, str. 1). Odgojitelji nužno ulažu u svoje profesionalne kompetencije te kroz povratne informacije o svome radu, ostvaruju bolje rezultate, imaju bolju sliku o sebi, veće zadovoljstvo profesionalnim radom i manji stres u svom pozivu (Maleš 1996). Pugh i De Ath (1989) prema Maleš (1996) navode da roditelji i odgojitelji imaju iste odgojne zadatke, ali svatko u svojoj ulozi. Dužni su dijeliti informacije, obveze, ciljeve i odgovornosti te imaju određena prava, ali i dužnosti vezane uz odgoj djeteta. Kvalitetan odnos roditelja i odgojitelja uz profesionalnu i primjerenu komunikaciju, važan su čimbenik djetetovog socijalnog razvoja. Djeca uče po modelu, a njihovi najveći modeli upravo su sami roditelji i odgojitelji, stoga najveću korist od dobrog partnerskog odnosa imaju djeca, kojima se jača osjećaj vlastite vrijednosti i samopouzdanja. Odgojitelji i roditelji trebali bi u međusobnu suradnju ulagati povjerenje, otvorenost, toleranciju, objektivnost i spremnost za uvažavanje osobnih i profesionalnih kompetencija. Važno je staviti naglasak na uzajamno poštovanje, dijeljenje osjećaja i vještina, usklađivanje odgojnih metoda i zajedničko rješavanje problema vezanih uz razvoj i odgoj djeteta. Suradnja je proces međusobnog poučavanja, savjetovanja, dogovaranja i druženja, ali i dijeljenja odgovornosti za cjeloviti dječji razvoj. Dobrom suradnjom stvara se kontinuitet u odgoju i obrazovanju te omogućuje optimalni djetetov razvoj u okruženju u kojem će se osjećati voljeno, sretno, sigurno, zadovoljno i prihvaćeno i gdje će dijete moći razvijati sve svoje potencijale. Usklađenost odgojnih postupaka u obitelji i vrtiću otvara veće mogućnosti povoljnijem utjecaju na dijete, što će sukladno dječjim razvojnim mogućnostima pomoći njegovom daljnjem odrastanju. Jednako tako, dobra suradnja djetetu jača osjećaj sigurnosti i vlastite vrijednosti u vršnjačkoj skupini. Kontinuitet i skladno praćenje događanja u obiteljskoj sredini i predškolskoj ustanovi predstavljaju vrijedan stimulans djetetovom cjelokupnom razvoju. Slunjski i sur. (2012) u svom priručniku za samovrednovanje ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja navode devet područja kvalitete ključnih za rad ustanova ranog i predškolskog odgoja: organizacijsko vođenje ustanove, kulturu ustanove, strategije ustanove, prostorno-materijalne i tehničke uvjete rada, zdravstveno-higijenske uvjete rada i sigurnost, kurikulum i odgojno-obrazovni proces, ljudske resurse, proces praćenja i vrednovanja i suradnju sa užom i širom lokalnom zajednicom. O važnosti kvalitetnog odnosa s roditeljima govori činjenica da je to jedan od mjerila kvalitete odgojno-obrazovne ustanove i dodatno naglašava kako su roditelji ravnopravni sudionici odgojno-

obrazovnog procesa te glavni saveznici u unapređivanju kvalitete odgojno-obrazovne ustanove (Slunjski i sur., 2012; Tot, 2013).

2.1. Obilježja suradničkog odnosa

Autorica Miljak (1996) navodi da suradnički odnos pretpostavlja izravno sudjelovanje roditelja u izboru programa u odgojnoj praksi, a ne samo podržavajuću međusobnu komunikaciju odgojitelja i roditelja u kojoj se razmjenjuju informacije o djetetu i njegovu odgoju i obrazovanju. Suradnički odnos ne postoji bez ravnopravnosti uloga roditelja i odgojitelja niti bez prihvatanja i uvažavanja osobnosti i kompetencija drugih, ne samo odraslih, već i djece. Za suradnju je potrebno i uvažavanje komplementarnosti uloga svakog sudionika, stoga nema univerzalnog pravila, a pogotovo ne postoji recept kako uključiti roditelje u odgojno obrazovni proces dječjeg vrtića. Svaki roditelj ponaosob ima svoja očekivanja, svoje zahtjeve pa i svoje razloge zašto svoje dijete šalje u vrtić. Važno je napomenuti da su roditelji ti koji su prvi i pravi odgojitelji svoje djece i zato se odgojitelji ne smiju postaviti u ulogu profesionalca koji zna najbolje kako treba odgajati za razliku od roditelja nestručnjaka. Odgojitelj je stručnjak koji može pomoći roditeljima, ali im ne smije određivati način odgajanja. Ljubetić (2009) objašnjava da je kvalitetne odnose potrebno sustavno graditi i ustrajno njegovati ukoliko se želi utjecati na promjene nabolje u suradničkim odnosima. Mlinarević i Tomas (2010) navode da je partnerstvo roditelja i odgojitelja važan je čimbenik socijalnog razvoja djeteta u institucijskom kontekstu. Važno je da odgojitelji i roditelji u međusobnu suradnju ulažu mnogo povjerenja, otvorenosti, tolerancije, objektivnosti i spremnosti za uvažavanje osobnih i profesionalnih kompetencija, uzajamno poštovanje, dijeljenje osjećaja i vještina, usklađivanje odgojnih utjecaja i zajedničko rješavanje problema u razvoju i odgoju djeteta. To je, prema Ljubetić (2007), proces međusobnog informiranja, savjetovanja, učenja, dogovaranja i druženja, ali i dijeljenje odgovornosti za cjeloviti dječji razvoj i postignuća, gdje roditelj ima aktivnu ulogu, a svakako je model djetetu. „U suradničkom odnosu obitelji i ustanove dijete je pritisnuto interesima i zahtjevima vrtića na jednoj strani i očekivanjima, tj. aspiracijama roditelja na drugoj strani. Sve to u interesu viših ciljeva društva, obitelji i ustanove pri čemu se potrebe djeteta i njegovi potencijali smještaju u drugi plan. Takvi odnosi stvaraju samo privid kvalitetne suradnje. Obitelj i ustanova ustraju na vlastitim ciljevima i zadaćama, ali istodobno potiču dijete da ostvaruje ciljeve i zadaće onoga drugoga“. (Ljubetić, 2014, str. 5). Dobrom

suradnjom želi se ostvariti kontinuitet o odgoju i obrazovanju, te omogućiti svakom pojedinom djetetu razvoj u sredini u kojoj će se osjećati prihvaćeno, voljeno, sigurno, zadovoljno i sretno, sredini koja će djelovati poticajno na razvoj svih njegovih potencijala i u kojoj će se skrbiti o djetetovim specifičnostima. Milanović i suradnice (2014) navode da se roditeljima, njihovoj djeci, kolegama i drugim djelatnicima s kojima odgojitelji surađuju ili im pružaju potporu, mora dopustiti otvorenost u iskazivanju svojih stavova, dati na važnosti onome što su osobe iskazale, što žele, osjećaju i misle. Svakom porukom sugovornici kazuju nešto o sebi i o odnosu koji imaju jedan prema drugom, bilo verbalno ili neverbalno. Suradnja odgojitelja i roditelja najčešće je usmjerena na postizanje nekog, njima zadanog cilja, stoga si odgojitelji trebaju postaviti sljedeća pitanja o kvaliteti svoje komunikacije:

Kako jasno i razumljivo prenijeti određene sadržaje?

Kako se načinom svoje komunikacije odnosim prema sugovorniku?

Što kazujem o sebi dok mu to govorim?

Što time želim postići kod sugovornika?

Rosić (2005) smatra da roditelje treba prihvaćati kao suradnike s kojima je potrebno razvijati kvalitetne odnose, te im kao profesionalci pomoći prepoznati i ukloniti nastale probleme. Pozitivan utjecaj na roditelje može pomoći u boljem razumijevanju djece. Tek poznavanje obiteljskih prilika, koje je nemoguće postići bez suradnje, može poboljšati situaciju. Roditelji koji se ne bi odazivali na pozive iz odgojno-obrazovne ustanove pokazali bi svoju krajnju životnu nezrelost i nesposobnost u suočavanju s problemima u kojima ne žive sami, nego s djecom za koju su odgovorni. (Jurković, 1985 prema Lukaš, Gazibara, 2010).

Giron (1988) navodi da bi odgojitelj u svom odnosu prema roditeljima trebao imati razumijevanja za roditelje, surađivati s njima, brinuti o onome što mu kažu i biti im dostupan jer bi tako komunikacija s roditeljima bila uspješna. Roditelji bi u odgojitelju trebali vidjeti osobu koja je stručna za posao koji obavlja i savjesna u radu s njima. Što zapravo sačinjava kvalitetnu komunikaciju - ljubav i pažnja, poštovanje, povjerenje, potpora (podrška), razumijevanje, ohrabrenje, odgovornost. Dobri međuljudski odnosi nisu rezultat slučaja nego poznavanja određenih elemenata bitnih za uspješnu komunikaciju i primjene tih elemenata u specifičnim situacijama. U literaturi se spominju tradicionalna i suvremena komunikacija kao poveznice u

izgradnji odgojno-obrazovnog procesa. Izgradnja suradničkog odnosa s roditeljima zahtijeva kvalitetnu pripremu svih sudionika u sustavu, u prvom redu odgojitelja koji mora biti osnažen u svojim vještinama i kompetencijama. Curtis (1998) prema Ljubetić (2009) objašnjava „Koncept partnerstva“ kao rezultat niza istraživanja, ali i provjere njihovih rezultata u praksi, no ponajprije promjene stajališta o roditeljima i nužnosti građenja kvalitetnih partnerskih odnosa. Osnovna obilježja partnerskog koncepta su:

Roditelji su središnje i aktivne osobe u donošenju odluka i njihovoj implementaciji

Roditelji imaju jednake snage i stručnost

Roditelji su sposobni pridonositi funkcioniranju ustanove i „primati“ od nje

Roditelji i profesionalci imaju zajedničku odgovornost.

2.2. Razlika između suradnje i partnerstva

Prema Miljak (1996) interakcija među roditeljima i odgojiteljima može pružiti djeci kvalitetnije i raznovrsnije poticaje, omogućiti im kvalitetniju i raznovrsnu komunikaciju i interakciju. Slunjski i sur. (2012) partnerske odnose objašnjavaju kroz važnost kvalitetne i recipročne komunikacije.

„Kvalitetna i recipročna međusobna komunikacija omogućuje odgojiteljima i roditeljima zajedničko razumijevanje djece, koje nitko od njih ne bi mogao ostvariti sam, bez udjela onoga drugog“ (Slunjski i sur., 2012, str. 77)

Prema Ljubetić (2014) hijerarhijska struktura odnosa u kojima predškolska ustanova zauzima viši položaj upravo dovodi do neravnopravnosti i gubi se temelj za mogućnost izgradnje partnerstva obitelji i odgojno-obrazovne ustanove (roditelja-odgojitelja). Autorica pregledno prikazuje razliku između suradnje i partnerstva kroz uloge pojedinih aktera kao i njihove komunikacijsko-motivacijske i druge inicijative i aktivnosti (Tablica 1)

Tablica 1. Razlike između suradničkih i partnerskih odnosa roditelja i odgojitelja (Ljubetić 2014)

	SURADNJA	PARTNERSTVO
Roditelji	Percipiraju se kao "druga strana" u odgoju djece	Percipiraju se kao prvi "učitelji" svoje djece
	Povremeno se uključuju u aktivnosti ustanove	Uključeni u sve aktivnosti ustanove
	Nedostatno informirani o svojim pravima/obvezama u svezi partnerstva s ustanovom	Dobro informirani o svojim pravima/obvezama u svezi partnerstva s ustanovom
	Dolaze u ustanovu po pozivu i/ili u točno određeno vrijeme (npr. dovođenje i odvođenje djece iz dječjeg vrtića)	Dobrodošli su u ustanovu bez ograničavanja vremena boravka u njoj
Odgojno-obrazovno osoblje(odgojitelji/učitelji /stručni suradnici)	Nedostatno osposobljeni tijekom formalnog obrazovanja za izgradnju partnerskih odnosa s obiteljima	Osviješteni i informirani o važnosti te kvalitetno osposobljeni za izgradnju partnerskih odnosa s obiteljima
	Pomanjkanje interesa za unapređivanje kompetencija u području partnerstva	Pojačani interes za unapređivanje kompetencija u području partnerstva
Ciljevi / zadaće / interesi	Pojedinačni, jednosmjerni, interesi "dviju strana"	Opći, posebni, dvosmjerni, u fokusu djeteta i njegova dobrobit
Senzibilitet odgojno-obrazovnog osoblja	Nedostatno senzibilizirani za potrebe obitelji	Izrazito senzibilizirani za potrebe obitelji
Odnosi	Hijerarhijski pozicionirani – roditelji imaju niži rang u odnosu na odgojno-obrazovno osoblje u ustanovi	Ravnopravni – roditelji partneri odgojno-obrazovnog osoblja u ustanovi
Komunikacija	Rijetka, nedostatno otvorena, površna i gotovo u pravilu javlja se s pojavom teškoća u djetetovu učenju i/ili ponašanju	Kontinuirana, otvorena, iskrena, podržavajuća, ravnopravna
Inicijativa	U pravilu, inicijativu ima ustanova	Inicijativa je obostrana i nadopunjujuća
Motivacija	Niska razina intrinzične motiviranosti za izgradnju partnerstva; suradnja najčešće "prigodničarska" (teškoće s djecom, financijska pomoć, obveze prema ustanovi)	Visoka razina intrinzične motiviranosti za izgradnju i unapređivanje partnerskih odnosa na svim poljima odgojno-obrazovnog rada

Aktivnosti obitelji i ustanove	Najčešće usmjerene na informiranje o djetetovim postignućima; instruiranje roditelja za pružanje pomoći djetetu oko domaćih zadaća	Aktivno sudjelovanje u izgradnji kurikuluma ustanove (planiranje, zajednički rad, evaluacija)
Obitelj-ustanova-lokalna zajednica	Percipiraju se kao odvojeni sustavi koji autonomno funkcioniraju i samo povremeno i po potrebi surađuju	Percipiraju se kao međusobno povezani sustavi u stalnoj interakciji i međudjelovanju

Autorica Ljubetić (2014) nadalje smatra da kvalitetno partnerstvo pozitivno utječe na bolja akademska i druga postignuća djeteta u životu. Powel (1994) prema Ljubetić i Mandarić (2011) navodi da rezultati istraživanja pokazuju pozitivnu korelaciju uspjeha djeteta i učestalosti aktivnog sudjelovanja roditelja u odgojno-obrazovnom procesu. Autor naglašava kako je djetetov uspjeh bolji ako roditeljsko djelatno uključivanje što prije započne i što dulje traje. Dok drugi autori smatraju da suradničkim odnosom može doći do stvaranja boljih uvjeta pri uspostavljanju socijalnih odnosa i rješavanju problema u socijalizaciji. „Suradničkim odnosima odgojitelji i roditelji mogu učinkovitije pomoći djetetu u stvaranju svakodnevnih situacija za uspostavljanje socijalnih odnosa i prevladavanju djetetovih problema u socijalizaciji“ (Mlinarević i Tomas, 2010, str. 143).

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014) ističe da su obitelj i dječji vrtić dva temeljna sustava u kojem se dijete rane i predškolske dobi razvija i raste, zadovoljava svoje osnovne potrebe, stječe prve spoznaje o sebi i svijetu oko sebe, uči o komunikaciji i odnosima, suživotu, zajedništvu, toleranciji, razvija svoje potencijale i stječe spoznaje i vještine prijeko potrebne za čitav život.

Tradicionalni oblik komunikacije između odgojitelja i roditelja bio je jednosmjernan i odnosio se samo na prenošenje informacija roditeljima (Gestwicki, 2015 prema Rogulj, 2019). Današnja komunikacija između odgojitelja i roditelja uvelike se izmijenila te je poprimila karakteristike dvosmjerne komunikacije. Odgojitelji pomoću svojih kompetencija i komunikacijskih vještina motiviraju roditelje na aktivno participiranje i ostvarivanje kvalitetne komunikacije (McGrath, 2007). Dvosmjerna komunikacija između roditelja i odgojitelja važna je za razmjenu informacija te izgradnju suradničkog ili partnerskog odnosa, stoga je potrebno omogućiti okruženje koje osigurava osjećaj slobode. Svim sudionicima omogućen je slobodan razgovor i postavljanje pitanja

bez neugodnog osjećaja i frustracije (Lines, Miller i Arthur-Stanley, 2011; Epstein, 2001 prema Rogulj 2019).

Autorica Rogulj (2019) nadalje spominje podjelu na tradicionalne i suvremene, te da se modaliteti suradnje razlikuju i po karakteristikama poput broja sudionika, sadržaja suradnje, ali i načina komunikacije. Oblici suradnje prema broju sudionika autori dijele na: individualne i skupne. Prema sadržaju suradnje spominju: informativne, edukativne, savjetodavne i zabavne. Prema načinu komunikacije razlikuju usmene i pismene. Modalitete suradnje je moguće također razvrstati i na formalne (informativni razgovor, roditeljski sastanak, druženja s roditeljima, proslave, priredbe), ali i na neformalne (vrijeme dovođenja i odvođenja djeteta iz odgojno-obrazovne ustanove, poruke i bilježnice, oglasne ploče, putujući ruksak).

Individualni sastanci, kako ističe Milanović (2014) su dobit kako za odgojitelja, tako i za roditelja i što je najvažnije, za dijete. Razmjenom informacija na individualnim razgovorima, odgojitelji od strane roditelja saznaju više informacija o djetetovim potrebama što dovodi do boljeg razumijevanja djeteta u skupini. Tako će moći bolje upoznati dijete, ali i roditelja. Kroz individualne razgovore odgojitelj će roditelju dati uvid u aktivnosti njegovog djeteta u skupini te ga upoznati s razvojnim statusom djeteta. Osim toga, roditelj će saznati što se od njega očekuje. Vrijeme i mjesto održavanja individualnih razgovora se može unaprijed dogovoriti na prvom roditeljskom sastanku, mogu biti zapisani na internetskim stranicama ustanove ili prilagođeni potrebama roditelja i odgojitelja. Razgovor mora biti na profesionalnoj razini, jasan, promišljen te unaprijed pripremljen, što od odgojitelja iziskuje dodatno vrijeme pripreme. U nekim vrtićima postoje ranije pripremljeni univerzalni obrasci koji daju jasnu strukturu razgovora, dok u nekim isključivo ovisi o odgojiteljima i njihovom osobnom znanju. Rosić i Zloković (2002) prema Rogulj (2019) smatraju da uspostavljanje dobre suradnje s obitelji zahtijeva mnogo individualnih kontakata, za što je potrebno puno vremena i strpljenja. Ponekad je potreban dodatni angažman odgojitelja da bi motivirali roditelje na takav oblik suradnje jer postoje negativne konotacije oko individualnih sastanaka, odnosno njihova upotreba samo u situacijama pojave određenog problema.

Prema Milanović (2014) roditeljski sastanci su najčešći oblici okupljanja i rada stručnjaka sa skupinom roditelja djece koja su uključena u neki od institucionalnih programa. Roditeljski sastanci služe za upoznavanje odgojitelja i roditelja, ali i upoznavanja roditelja i djece međusobno.

Za razliku od individualnih razgovora, ovaj način komunikacije s roditeljima iziskuje više pripreme odgojitelja. Potrebno je pripremiti i proučiti temu roditeljskog sastanka te odrediti dnevni red, poslati javni poziv i na koncu napraviti zapisnik. Roditeljski sastanci mogu imati različite teme i strukturu održavanja. Različiti autori navode različite teme i oblike roditeljskih sastanka. (Milanović 2014, Gluščić, Pustaj 2008) te prema tome razlikuju više oblika:

Komunikacijski roditeljski sastanak se najčešće održava na početku pedagoške godine, ali i prilikom upisa djeteta u predškolsku ustanovu. Sadržaj sastanka odnosi se na psihološke osobine djece koja su upisana u skupinu, upoznavanje roditelja sa kurikulumom, pružanje osnovnih informacija kao što su kućni red ustanove, zdravstvena pravila itd. Tematski roditeljski sastanak uz odgojitelja, vode i članovi stručnog tima (pedagog, psiholog, zdravstveni voditelj, logoped, defektolog, rehabilitator). Temu roditeljskog sastanka predlažu roditelji i odgojitelji zajedno prema potrebama i interesima odgojne skupine.

Kreativne radionice su roditeljima, a i odgojiteljima vrlo zanimljive zbog toga što opušteno ozračje i što uglavnom sudjeluju i djeca. To su oblici roditeljskih sastanka na kojima roditelji uz pomoć svog djeteta te ostalih roditelja skupine izrađuju neke konstruktivne predmete ili igračke (Gluščić, Pustaj 2008). Karakter radionice ovisi o nadolazećim prigradama (Božić, Maškare, Uskrs,...), projektima ili didaktičkim potrebama odgojne skupine, ali i interesima djece.

Obrazovne radionice su također oblik roditeljskih sastanka, odnosno suradnje odgojitelja i roditelja s ciljem osnaživanja i podizanja pedagoških kompetencija roditelja. Roditeljski sastanak oglednog tipa prema Milanović (2014), su sastanci na kojima odgojitelj roditeljima demonstrira metode i sadržaj vlastitog rada kako bi im omogućio bolji uvid u djetetove reakcije na takav rad.

Priredbe i završna druženja su prikazi rada nakon odrađene pedagoške godine. Najčešće se izvode pjesmice, igre s pjevanjem ili organiziraju igre u svrhu boljeg povezivanja s roditeljima. U novije vrijeme se napuštaju oblici prezentacijskog rada kroz nastup djece pred roditeljima te se prelazi u opuštena druženja i prikaz rada kroz plakate, *Power Point* prezentacije ili snimke na kojima se mogu jasno vidjeti cjelogodišnji rad odgojitelja, djece i roditelja, a da se ne stvara dodatan pritisak na djecu kroz javni nastup. Pismenu komunikaciju s roditeljima je moguće ostvariti putem oglasnog kutića, letaka, komunikacijskih kutija te u obliku vrtićkih spomenara.

Milanović (2014) spominje i „kutić za roditelje“ koji predstavlja „otvoreni prozor“ u život i rad skupine. Nalazi se ispred svake sobe dnevnog boravka. Prijenos informacija putem oglasnih ploča koristi se za najavu nadolazećih događaja u skupini (npr. predstave u vrtiću, odlasci na izlet, posjete muzeju, kazalištu...), dostignućima i osobitostima skupine, promjena u radu, materijalima potrebnih za odgojno obrazovni rad, ali i određene zanimljivosti za nadolazeći period (pjesmice, važni datumi ili događanja u mjestu i sl.).

Letci su prema hrvatskom jezičnom portalu listovi manjeg ili srednjeg formata s kraćim tekstem propagandnog, reklamnog ili drugačijeg sadržaja. U odgojno-obrazovnoj ustanovi najčešće služe za sažeto informiranje roditelja o određenoj temi. Izrađuju ih odgojitelji ili članovi stručnog tima, no mogu i vanjski suradnici. Ciljevi letaka prema Milanović (2014) su poticanje na promišljanje roditelja o pojedinim područjima djetetova razvoja i života, kratko i jasno informiranje o određenoj temi ili mogućnostima stjecanja dodatnih informacija te poticanje i omogućavanje sadržajnije i usmjerene komunikacije odgojitelja i stručnih suradnika sa zainteresiranim roditeljima. Izmjena informacija na razini odgojitelj-roditelj se može odvijati i putem komunikacijske kutije, u koju se odlažu prijedlozi roditelja za teme roditeljskih sastanaka, pritužaba, sugestija, pohvala i komentara, Mogu biti anonimne ili potpisane. Ovo je indirektna izmjena informacija te služi pretežno onima kojima verbalna komunikacija predstavlja problem. Jedan od načina komuniciranja je bilježnica/registrator ili vrtićki spomenar kojega ispunjavaju odgojitelji, a mogu i roditelji, vodeći bilješke o važnim datumima, događajima, proslavama te o komentarima, ali i djetetovim radovima. Spomenar „putuje“ od ustanove do obiteljskog doma i tako u krug.

Jedan od modaliteta suradnje u odgojno-obrazovnom procesu je uključivanje roditelja u sam rad skupine. Roditelje se može uključiti na različite načine, ovisno o potrebama i planovima odgojitelja te samih roditelja. Najčešći oblik uključivanja roditelja u proces odgoja i obrazovanje je kroz demonstraciju profesije samih roditelja (npr. posjet mame doktorice, tate policajca, dida koji uzgaja koze i sl.). Roditelji mogu volontirati u odgojnim skupinama, sudjelovati u organizaciji zajedničkih izleta ili druženja, čitati priče djeci...

2.3. Suvremeni oblici suradnje odgojitelja i roditelja

Istraživanja i promjene na područjima partnerskih odnosa odgojno-obrazovnih ustanova nameću potrebu za novim, suvremenim oblicima suradnje i međusobne komunikacije (Ljubetić, Mandarić Vukušić, 2011; Mohorić, Nenadić-Bilan, 2019; Petrović-Sočo, 1995). U vremenu, koje zahtijeva novi i brži način izmjene informacija i različitih mogućnosti komuniciranja među sudionicima odgojno-obrazovnog procesa, nameću se i novi i drugačiji oblici komunikacije. Uspješna komunikacija s roditeljima mora biti dvosmjerna. Jednosmjerni oblici mogu služiti kao pomoćna sredstva, ali nikako kao jedini oblik komunikacije. Prema Ljubetić (2014) dobra komunikacija može pomoći roditeljima usvojiti nova znanja i vještine kroz različite ponuđene edukacije i radionice koje se nude u ustanovi koju dijete pohađa. Modernizacija društva odrazila se i na suvremeniji oblik suradnje roditelja i odgojitelja, kao što su video i foto dokumentacija skupine, društvene mreže, *Viber* i *WhatsApp* grupe, e-mail, mrežne stranice vrtića te prijenosi uživo putem neke od internetskih platformi (*Zoom*, *Meet*). Iako su jednostavni za korištenje, novi oblici suradnje nisu dovoljno istraženi te nam nisu poznate sve pozitivne, ali i negativne strane ovakvog načina komunikacije. S obzirom na zakonsku regulativu (Zakon o zaštiti osobnih podataka) izrazito je važno uputiti sve sudionike u pravilno korištenje dobivenih informacija. Takav način komunikacije omogućava vidljivost podataka u realnom vremenu, mogućnost pregleda u bilo koje vrijeme s bilo kojeg mjesta, onda kada to roditeljima odgovara. Aplikacije su jednostavne za korištenje i dostupne svima koji koriste „pametne“ telefone. Tradicionalni oblik komunikacije između odgojitelja i roditelja odnosio se samo na jednosmjerno prenošenje informacija roditeljima (Gestwicki, 2015 prema Rogulj 2019). Suvremena komunikacija između odgojitelja i roditelja nužno se mijenja jer poprima karakteristike dvosmjerne komunikacije. Odgojitelji svojim kompetencijama komunikacijskih vještina motiviraju roditelje na aktivno participiranje i ostvarivanje kvalitetne suradnje (McGrath, 2007 prema Rogulj 2019).

Dokumentiranjem fotografijama i video snimkama, odgojitelju se pruža mogućnost prikazati tijekom i smisao pojedine aktivnosti koju provodi u skupini, razinu uključenosti djece, kao i svoje uključenosti što dovodi do stvaranja cjelovite slike odgojno – obrazovnog procesa u očima roditelja. U suvremene oblike suradnje moguće je uvrstiti:

- Web stranice dječjih vrtića;
- Aplikacije za pametne telefone;

- Društvene mreže;
- Uključivanje roditelja u tvorbu kurikuluma;
- Video i foto-dokumentacija u suradnji sa roditeljima.

Većina ustanova za rani i predškolski odgoj i obrazovanje imaju vlastite *Web* stranice, koje vrtiće čine prepoznatljivima i jedinstvenim. Urednici *Web* stranica, roditeljima i korisnicima pružaju niz sadržaja, većinom informativnog karaktera kao što su informacije o radu ustanove, djelatnicima, jelovniku, programima rada, kontaktima, nude mogućnost preuzimanja različitih obrazaca, zanimljivosti o radu ustanove, projekti, suradnje, savjeti roditeljima (Višnjić Jevtić, 2018) Aplikacija za „pametne“ telefone (npr. *WhatsApp*, *Viber*) omogućavaju razmjenu tekstualnih poruka, slanje i primanje foto i video zapisa te glasovnih poruka. Korisnici mogu komunicirati kao grupa ili primati informacije pojedinačno. Ovakav način suradnje, ima i nedostatke, pogotovo ako roditelji rade i nemaju pristup mobitelu tijekom radnog vremena pa od prevelikog broja poruka, zapravo propuste ono važno. Također i stalna dostupnost osim prednosti ima i nedostataka, a to su komunikacija izvan radnog vremena, kao i nužnost razmjene privatnih brojeva telefona.

Tomaš (2014) navodi da društvene mreže imaju mogućnost uvesti promjene u model nastavnog procesa, preobražavajući učenje u pametne čvorove unutar dinamične i međuovisne mreže učenja. Takvo okruženje, bez obzira radi li se o osnovnoj, srednjoj ili visokoškolskoj nastavi, poboljšava komunikaciju, suradnju i rješavanje problema povezujući različita mišljenja, znanja i stavove učenika, studenata i nastavnika. Društvene mreže postaju mediji putem kojih se informacije brže šire, oko njih se okupljaju istomišljenici, potiču se promjene, međutim autorica naglašava i pitanje odgovornosti i zaštite sudionika. Društvene mreže poput *Facebooka*, *Edmoda*, *Instagrama*, *YouTube-a*, služe za komuniciranje postavljanjem fotografija, tekstova ili učitavanjem video zapisa. Navedenim društvenim mrežama mogu svi pristupiti pa je zbog toga važno zaštititi svoje podatke ili ograničiti pristup korištenjem privatnog računa. Društvene mreže pružaju svojim korisnicima kontrolu privatnosti jer je omogućeno stvaranje javne, tajne ili zatvorene grupe. Prednosti korištenja ovakvog modaliteta suradnje su višestruke, svi članovi imaju mogućnost komentiranja, postavljanja i uređivanja sadržaja. Međutim potrebno je navesti i nedostatke, a to je pravo zaštite podataka svakog pojedinca koji ne želi nužno biti korisnik društvenih mreža.

Autorice Zloković i Bilan (2020) u svom istraživanju navode da je za sukonstrukciju kurikuluma potrebno komunicirati sve čimbenike koji su uključeni u odgojno-obrazovni proces. Kako djetetov najbliži mikrosustav čini obiteljsko okruženje, roditelji su prvi partneri u ostvarivanju odgojno-obrazovnih ciljeva. U suvremenim predškolskim programima koji polaze od humano razvojne i ekološke teorije ističe se potreba poštivanja posebnosti svake obitelji te uvažavanja roditelja kao partnera i aktivnih sudionika u realizaciji programa. Nacionalni kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (2014.) prepoznaje značajnost partnerstva roditelja i vrtića kao temeljno načelo. Kurikulum vrtića u svakoj se ustanovi oblikuje i planira kao jedinstvena vizija i misija, koja ovisi o kulturi, tradiciji i okruženja u kojemu se ustanova nalazi.

Autorice Vlahov i Velan (2015) spominju video i foto-dokumentaciju u suradnji s roditeljima kao vid suradnje koji značajno pridonosi kvalitetnoj komunikaciji između roditelja i odgojitelja. Fotografije i videozapisi djece u svakodnevnim aktivnostima daju roditeljima potpuniji uvid i cjelovitu sliku boravka djeteta u vrijeme kada roditelj ne može biti osobno prisutan. Time se roditelju omogućava uvid u ponašanje djeteta izvan obiteljske sredine, u socijalne i komunikacijske kompetencije, a time i mogućnost lakšeg rješavanja mogućih poteškoća. Ovaj način komunikacije zahtjeva individualni razgovor odgojitelja s roditeljima gdje će razmijeniti iskustva, prikazujući sadržaje koji su roditeljima potrebni radi dobivanja potpune slike djetetova razvoja. Ovakvom suradnjom se stječe kvalitetniji odnos između obitelji i djeteta i stvara se međusobno povjerenje.

Odabir modaliteta i kvaliteta međusobne suradnje roditelja i odgojitelja ovisi najviše o odgojiteljima. U odabranom obliku suradnje jasno su izražene kompetencije, stavovi i uvjerenja odgojitelja, koji svjesno ili nesvjesno, ovise o implicitnoj pedagogiji odgojitelja.

2.4. Utjecaj implicitne pedagogije odgojitelja na suradnju roditelja i odgojitelja

Slunjski (2011) implicitnu pedagogiju objašnjava kao onu koja ima najveći utjecaj na odgojno-obrazovnu praksu pojedinog odgojitelja, a naziva ju „osobnom“ teorijom tj. „osobnom“ koncepcijom. Ona predstavlja temelj za kvalitetno obrazovanje. S njom, kao odgojitelji, ulazimo u sustav obrazovanja i uz pomoć nje i na njoj gradimo i mijenjamo znanstveno-pedagoška znanja. Pretežito je implicitna pedagogija proturječna eksplicitnoj, službenoj pedagogiji što može dovesti

od nesklada između onoga što i kako odgojitelji rade u praksi i onoga što misle da rade. Vrijednost implicitne pedagogije je raznovrsnost, ali i tradicionalna i osobna nota svakog pojedinog odgojitelja. Implicitne teorije odgojitelja imaju presudnu ulogu u procesu poticanja djetetova razvoja te se upravo zbog njihova utjecaja razlikuju odgojitelj od odgojitelja. Svaki sudionik započinje od osobnih implicitnih pedagoških teorija i očekivanja i ima drugačiju predodžbu kvalitetne pedagoške prakse (Šagud, 2006 prema Slunjski 2011). Ukoliko postoje velike razlike između implicitne pedagogije obaju odgojitelja i roditelja, odnosno njihovim stavovima, vrijednostima i uvjerenjima može doći do poteškoća u komunikaciji, odnosno dovesti u pitanje kontinuitet odgoja. Miljak (1996) navodi da je djetetu bitan kontinuitet i ujednačenost odgojnih postupaka kako bi imalo osjećaj sigurnosti te ne bi stvorilo zbunjenost i nerazumijevanje zbog različitog tumačenja odluka. Važno je zapitati se postoji li uistinu taj kontinuitet i ujednačenost odgojnih postupaka svih sudionika u institucijama ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja jer je poznato da u temeljima prakse odgojitelja, u njegovim aktivnostima, stoji i očituje se njegova osobna teorija (konceptija) o djetetu i dječjem vrtiću (njegovoj primarnoj funkciji), kao i o mogućnostima i načinima njegova poučavanja. Upravo kroz osvješćivanje vlastitog stanja, procesom samorefleksije (Tot, 2013 prema Mavračić Miković, 2018) odgojitelji mogu utjecati na svoj stav i vještine. Jačanjem vlastitih kompetencija, povećava se i razina kvalitete partnerskog odnosa s roditeljima, odnosno dobrobiti za dijete. Mlinarević (2000) navodi da svaki odgojitelj kroz samovrednovanje vlastitog rada, kroz permanentno usavršavanje, kao i kroz različita istraživanja, mora neprestano i svjesno preispitivati svoja znanja u teoriji i ono što zaista provodi u praksi.

3. DIGITALNE KOMPETENCIJE ODGOJITELJA DJECE RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

3.1. Obilježja i izazovi komunikacije putem digitalne tehnologije

Suvremeni način života utječe na promjene koje se događaju u svim područjima ljudskog života, tako i u komunikaciji. Rogulj (2019) navodi istraživanja autora Deuze, Blank i Speers (2012) da je suvremeni čovjek okužen tehnologijom, te se koristi medijima koji se razvijeni prema socijalnoj razini u kojoj živi. Većina populacije, smatra Rogulj (2019), posjeduje digitalne uređaje i pristup internetu, a samim time i mogućnost korištenja digitalnih aplikacija. Internet, kroz širom otvoreni prozor virtualnog svijeta, nudi pogled na mogućnosti stvaranja nove dimenzije ljudskog života, proširivanje čovjekovog područja slobode. Nova dimenzija donosi nove mogućnosti u svim područjima ljudskog djelovanja pa tako i u komunikaciji. Komunikacija putem digitalnim tehnologijama odvija se linearno i na otvoren način, što često kod komunikacije *licem u lice* nije slučaj. U komunikaciji su potrebna dva kanala i dva jezična koda za ostvarivanje verbalne i neverbalne komunikacije. Važnost neverbalne komunikacije prepoznata je i u digitalnoj komunikaciji te se uvode emotikoni, odnosno smajlići kao dio digitalne neverbalne komunikacije (Panian, 2000 prema Rogulj 2019).

Utjecaj informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT-a) općenito na život i rad svakim je danom značajniji te unosi velike promjene (Hutinski i Aurer, 2009; Tatković i Močinić, 2012; Plenković, 2013 prema Rogulj 2019). Međutim, istraživanja pokazuju (Palaiologou, 2016 prema Rogulj 2019). da se promjene koje uključuje IKT u sustav odgoja i obrazovanja odvijaju sporije nego što bi se to očekivalo. Među samim djelatnicima postoji podjela za i protiv integracije IKT-a u sustav. Razvojem IKT-a razvija se i način komunikacije između roditelja i odgojitelja. Autorica Tatković (2016) navodi mogućnosti komunikacije kroz komunikacijske medije gdje točnost prenesenih simbola ovisi o tehničkoj kvaliteti medija. Semantička (preciznost) se odnosi na identičan ili približno identičan smisao poruke pošiljatelja i njezine interpretacije kod primatelja, a bihevioristička (djelotvornost) se odnosi na učinak poruke na primatelja i ponašanje

koje slijedi. Tatković (2016, str. 7) navodi ...“danas se komunikacija sve rjeđe odvija „licem u lice“, a sve češće medijima: telefonom, e-poštom, videom i sl., ne samo na malim već i na velikim udaljenostima“.

Digitalni pristup informacijama donio je i nove načine prenošenja znanja i učenja te stoga dolazi i do promjene utjecaja na samo društvo. Suvremeno društvo zahtijeva nove vještine i znanja kao i neprestano istraživanje, preispitivanje i mijenjanje postojećih znanja, vrijednosti i stavova. Digitalna kompetencija je jedna od osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje po preporukama Europske unije koja obuhvaća sigurno i kritičko korištenje tehnologija informacijskog društva za komunikaciju, posao i slobodno vrijeme (NKRPO, 2014). Kompetencije su objavljene u dokumentu *Recommendation of the European and the –council of 18 December for lifelong learning (2006)* Kao aneks tom dokumentu, godinu dana kasnije je izdan *Key competences for lifelong learning – a European reference framework (2007)*. Revizija preporuke je donesena 2016. godine, a Vijeće za obrazovanje, mlade, kulturu i sport je 2018. godine donijelo preporuku kojom se zamjenjuje ranija preporuka za Republiku Hrvatsku.

3.2. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje je službeni dokument koji određuje temeljne vrijednosti, načela i ciljeve odgoja i obrazovanja djece rane i predškolske dobi u republici Hrvatskoj. Sadrži i propisuje bitne kurikularne komponente koje se odnose na organizaciju i provođenje odgojno obrazovnog rada u vrtićima. Kurikulum razlikuje osam temeljnih kompetencija koje se smatraju jednako važnima jer svaka od njih doprinosi uspješnom životu u društvu znanja. Kompetencije se međusobno povezane, nadopunjuju se i podupiru.

Osam kompetencija kako se navode u NKRPO (2014) su:

1. Komunikacija na materinskom jeziku
2. Komunikacija na stranim jezicima
3. Matematička kompetencija i osnove kompetencije u prirodoslovlju
4. Digitalna kompetencija

5. Učiti kako učiti
6. Socijalna i građanska kompetencija
7. Inicijativa i poduzetnost
8. Kulturna svijest i izražavanje

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014, str 13) o digitalnoj kompetenciji navodi sljedeće: „*U ranoj i predškolskoj dobi digitalna kompetencija razvija se upoznavanjem djeteta s informacijsko-komunikacijskom tehnologijom i mogućnostima njezine uporabe u različitim aktivnostima. Ona je u vrtiću važan resurs učenja djeteta, alatka dokumentiranja odgojno-obrazovnih aktivnosti i pomoć u osposobljavanju djeteta za samoevaluaciju vlastitih aktivnosti i procesa učenja. Ova kompetencija razvija se u takvoj organizaciji odgojno-obrazovnog procesa vrtića u kojoj je i djeci, a ne samo odraslima, omogućeno korištenje računala u aktivnostima planiranja, realizacije i evaluacije odgojno-obrazovnoga procesa.*“

3.3. Sigurnost na internetu

Razvoj elektroničkih medija, njihova interaktivnost i nepregledna mogućnost komuniciranja, uz silne prednosti i zanimljiv način učenja, donosi i velik rizik za sve korisnike, ali najviše za djecu i mlade. U današnje vrijeme djeca drugačije provode svoje slobodno vrijeme, a i način igre i druženja s vršnjacima se nepovratno mijenja. Za razliku od njihovih roditelja, djeca puno više znaju o elektroničkim medijima, čime roditeljska uloga postaje još složenija. Elektronički mediji svakodnevno zauzimaju sve veći prostor u životima djece i zapravo postaju odgojitelji novih generacija. To nužno utječe i na potrebu pronalaženja novih strategija u roditeljstvu. Gotovo je nemoguće da dijete odrasta bez računala i ostale informacijske i komunikacijske tehnologije koja mu obilježava svakodnevnicu. Zabava, interaktivne, zanimljive i besplatne igre i privlačne animacije dovode do toga da djeca već od najranijeg djetinjstva prekomjerno koriste internet, što nužno otvara problem sigurnosti djece na mreži.

Robotić (2015) navodi da korištenje digitalnih tehnologija ima niz prednosti kao što su brza i laka dostupnost informacijama, motivacija za učenje i izvor zabave. Internet također omogućuje brzu i

laku komunikaciju bez obzira na to gdje se nalazimo, omogućuje razmjenu iskustva, mišljenja i informacija, poboljšava vještine pisanja djece i mladih, potiče razvoj kreativnosti, potiče razvoj strategija rješavanja problema i selekcije informacija. Omogućuje upoznavanje drugih ljudi i kultura i pruža mogućnost kupovine. Putem interneta je moguće pružati pomoć, podršku, utjehu, podijeliti radost, informirati se, učiti ili razmjenjivati znanja i iskustva s drugima. Popis mogućnosti koje nudi internet velik je i stalno raste, to je najmoćniji obrazovni i komunikacijski medij u povijesti svijeta. Aftab (2003) prema Robotić (2015) navodi da internet uz mnoge prednosti skriva i opasnosti, posebno za djecu i mlade te da jednu od najvećih opasnosti za djecu čine kriminalne osobe koje pronalaze načine na koje mogu naštetiti djeci, uspostaviti osobni kontakt s djecom i iskoristiti ih. Također su sve češće pojave vršnjačkog zlostavljanja korištenjem interneta (*cyberbullying*), kao i izlaganje djece seksualnim, nasilnim ili neprimjerenim sadržajima. Osim toga, autorica navodi i opasnost od ulaska djece na stranice gdje se prodaju zakonom zabranjeni proizvodi (alkohol, droga, opijati, kockarnice, kladionice...). Postoji i opasnost od krađe identiteta, na stranicama koje ne štite privatnost djece i gdje djeca mogu objaviti važne ili osobne podatke, a tu je i opasnost od virusa i hakera, kupovine aplikacija ili nadogradnje igrice bez roditeljskog nadzora kao i mnoge druge. Osim toga, dugotrajno izlaganje digitalnim tehnologijama i pretjerani boravak u virtualnom svijetu kod djece izaziva izoliranost od stvarnog svijeta, a može dovesti i do ovisnosti. 2008. godine u Hrvatskoj je provedeno istraživanje Hrabrog telefona i Poliklinike za zaštitu djece grada Zagreba (*Istraživanje o korištenju interneta, mobitela i drugih tehnologija*) kojim je obuhvaćeno 2 700 učenika osnovnoškolske i srednjoškolske dobi iz različitih gradova Hrvatske (Zagreb, Split, Dubrovnik, Osijek, Opatija). Raspon sudionika istraživanja po dobi kreće se od 11 do 18 godina, a prosječna dob u uzorku je 14 godina. Uzorak čini 44% mladića i 56% djevojaka. Pokazalo se da gotovo sva djeca uključena u istraživanje (95 %) navode da kod kuće imaju računalo, a 85 % ih navodi i da ima pristup internetu kod kuće, dok se 91 % djece i mladih izjašnjava kao korisnici interneta. Isto potvrđuje i istraživanje UNICEF-a u suradnji s Hrabrim telefonom („Iskustva i stavovi djece, roditelja i učitelja prema elektroničkim medijima“) iz 2010. godine, prema čijim rezultatima također 95 % djece ima računala, 85 % ima internet, a 96 % mobilni telefon. Prema istraživanju UNICEF-a, više se od trećine djece u dobi od 10 do 11 godina internetom koristi svakodnevno, a u dobi od 14 do 15 godina to čini većina. Omiljene su aktivnosti na internetu traženje zabavnih sadržaja (glazba, filmovi, igre), dopisivanje s prijateljima te korištenje stranicama za druženje, kao što je Facebook. Prema autorima preventivne brošure

International Police Association - IPA Hrvatska Sekcija („Internet, ovisnost i mladi“), ova vrsta nasilja služi se elektroničkom poštom, blogovima, SMS i MMS porukama, web-stranicama, društvenim mrežama, telefonima i sl. Uključuje višestruko poslane poruke, videozapise i fotografije putem interneta ili mobitela, koje imaju za cilj povrijediti, uznemiriti ili na bilo koji drugi način oštetiti dijete, mladu ili odraslu osobu koji se ne mogu zaštititi od takvih postupaka. Također obuhvaća i poticanje na grupnu mržnju, širenje nasilnih i uvredljivih komentara o vršnjaku, osmišljavanje i stvaranje internetskih stranica koje sadrže priče, crteže, slike i šale na račun vršnjaka, slanje tuđih fotografija te traženje ostalih da ih procjenjuju po određenim karakteristikama. Krađa identiteta ili provala u tuđe adrese e-pošte, seksualno namamljivanje i izlaganje sadržajima neprimjerenima dobi djeteta i mlade osobe. Elektroničko nasilje može biti prisutno 24 sata na dan, svih sedam dana u tjednu. Nasilje se može vršiti nad bilo kim, na bilo kojem mjestu pa čak i ondje gdje su djeca prije bila sigurna (kod kuće, u školi...). Nasilju može svjedočiti velik broj ljudi, a zlostavljač ostaje anonimn, što dodatno pojačava strah žrtve. Prema istraživanju UNICEF-a („Iskustva i stavovi djece, roditelja i učitelja prema elektroničkim medijima“) pod nazivom „Prekini lanac“ iz 2010. godine, 4,90 % učenika doživljava neki oblik vršnjačkog nasilja putem elektroničkih medija, 29 % ih to doživi jedan do dva puta mjesečno, a 66,20 % nikada nije doživjelo elektroničko nasilje. Gotovo 40 % djece to doživi putem Facebooka ili neke druge specijalizirane stranice za druženje, a više od 30 % putem SMS poruka. Što se tiče nasilničkog ponašanja prema drugima, u istraživanju Poliklinike za zaštitu djece grada Zagreba i Hrabrog telefona iz 2008. godine („Istraživanje o navikama i iskustvima djece i mladih prilikom korištenja Interneta, mobitela i drugih suvremenih tehnologija“) dobiveni su rezultati da je 7 % djece i mladih zloupotrijebilo nečije ime i objavilo tuđe privatne stvari na internetu, 5% sudionika navelo je da su objavili tuđu sliku ili film s ciljem da se izruguje toj osobi, a 7 % sudionika navelo je da se lažno predstavljalo i govorilo ružne stvari u ime druge osobe. 41 % djece izjavilo je da su im tijekom druženja i komunikacije na internetu bila postavljana intimna pitanja o njima, njihovu tijelu ili pitanja seksualnog karaktera, od toga su 43% djevojčica i 38 % dječaka. Ovi podaci sugeriraju da je nužno pripremiti i poučiti djecu o mogućim opasnostima pri upoznavanju virtualnih prijatelja koje ne poznaju uživo. U tome, najvažniju ulogu imaju roditelji, ali i odgojitelji, škole i lokalna zajednica.

3.4. Uloga roditelja u zaštiti djece na internetu

U zaštiti djece na internetu roditelji imaju ključnu ulogu. Oni su dužni pratiti djecu u virtualnom svijetu kao što to čine i u stvarnom svijetu. Morali bi znati kakvi rizici na internetu postoje i kako tim rizicima upravljati. Međutim, roditelji se često osjećaju nemoćnima kada njihovo dijete zna više o računalima i internetu od njih samih, stoga neki roditelji pribjegavaju krajnostima kao što su potpune zabrane korištenja digitalnih medija, što u konačnici uzrokuje veliku štetu za kvalitetan razvoj djeteta. Djeca moraju razvijati informatičke kompetencije od svoje najranije dobi jer su to vještine koje su od velike važnosti za normalno funkcioniranje u zajednici. Druga krajnost su oni roditelji koji svojoj djeci daju potpunu slobodu korištenja, bez ikakvog nadzora. Kako roditelji ne bi smjeli djeci potpuno zabranjivati korištenje interneta, jednako tako im ne bi smjeli dozvoliti boravak na internetu bez nadgledanja, unatoč potrebi djeteta za privatnošću. Roditelji moraju tražiti od djece na uvid stranice koje posjećuju, provoditi s njima vrijeme na internetu i upoznati se s uslugama kojima se djeca koriste (Buljan-Flander, Karlović, Ćosić 2004).

Grupa autora Chaudron, Di Gioia, Gemo (2017) u svome istraživanju navode da djeca vole koristiti digitalnu tehnologiju i nemaju negativnih predrasuda stoga je važno djecu pratiti i nadzirati korištenje digitalne tehnologije na siguran način. Neki roditelji, kako se navodi u istraživanju, na žalost dobrobiti tehnologije sve češće koriste kao sustav nagrada i kazni ili kao neposrednu pomoć u roditeljstvu (npr dosadno čekanje u ambulantni, duga putovanja...) ili kada je roditeljima potrebno pribaviti slobodno vrijeme (dok rade, kuhaju i sl.) Roditeljski nadzor se identificira u istraživačkoj literaturi kao aktivno posredovanje, zajednička uporaba, te kao restriktivne strategije poput pravila i ograničenja. Roditelji bi trebali postaviti granice i ograničiti vrijeme pristupa digitalnoj tehnologiji (ograničen izbor igrice ili video zapisa, izvanmrežni rad, postavljanje zaporki), odmah prilikom prvog susreta njihovog djeteta s elektronskim medijima, ali u većini slučajeva, pravila ili ograničenja u svakodnevnom korištenju se pojavljuju tek kao reakcija na ono što roditelji smatraju prekomjernom uporabom ili, još gore kada se djetetovo ponašanje promijeni do te mjere da narušava obiteljsku dinamiku. Još jedno otkriće spomenutog istraživanja je vrlo mala upotreba digitalne tehnologije u funkciji podržavanja učenja ili obrazovanja. Štoviše, intervjuirana djeca koji posjeduju digitalne obrazovne uređaje zanemaruju ih i brzo ignoriraju, s obrazloženjem da su njihove mogućnosti ograničene. Primarna svrha tableta ispitane djece uglavnom su namijenjena igrima.

Kimer (2018) navodi da je obitelj glavni zaštitni čimbenik u zdravom odrastanju i ima presudnu ulogu u formiranju načina provođenja vremena u kojem se djeca koriste elektroničkim medijima. Nužna je preventivna zaštita djece od strane roditelja, kao što su postavljanje jasnih pravila za uporabu računala, upoznavanje sa sadržajima kojima se dijete koristi na internetu, uključivanje u igru s djetetom na računalu, razgovaranje s djetetom o iskustvima na internetu, podučavanje o pravilima ponašanja na internetu, instaliranje zaštitnih programa i dr. Stoga se nameće potreba za pružanje pomoći u podučavanju roditelja i odraslih koji se brinu o djeci kroz edukacijske radionice za roditelje i njihovu djecu. Važno je upoznati ih o mogućim rizicima elektroničkih i drugih medija na psihosocijalni razvoj kao i o strategijama prevencije njihova štetnog djelovanja. Djeci nikako ne treba zabranjivati ovaj medij. Jedina je zaštita edukacija i odgoj djece za samozaštitu, uz dobre uzore i nadzor.

Kako bi osigurali djeci sigurnost za vrijeme koje provode na internetu, roditelji mogu koristiti i posebne programe za roditeljski nadzor. Oni se mogu koristiti za blokiranje uznemiravanja ili štetnog sadržaja, kontrolu on line kupovine ili kupovine u aplikaciji i upravljanje vremenom koje dijete provodi na mreži. Jednostavno se instalira na telefone ili tablete, igraće konzole ili prijenosna računala pa čak i na kućni Wi-Fi (<https://www.nspcc.org.uk/keeping-children-safe/online-safety/parental-controls/>). U svrhu zaštite djece i mladih na internetu u Hrvatskoj postoji Centar za sigurniji internet koji nudi savjete za zaštitu djece i mladih na internetu (<https://csi.hr/>)

3.5. Društvena mreža Edmodo

Jedna od društvenih mreža namijenjenih isključivo učenju je Edmodo. Ova društvena mreža kao „*learning network*” (Yefim, Hershey, 2013 prema Vrdoljak, 2016) postoji od 2008. godine i povezuje nastavnike širom svijeta. Prikaz profila, koji se formira na mreži i način uporabe su gotovo identični kao na Facebooku s kojim je većina roditelja upoznata. Edmodo daje mogućnosti otvaranja nastavničkih, učeničkih i roditeljskih naloga, kreiranja grupa, dijeljenje dokumenata, praćenje rada učenika ili određene grupe i komuniciranja sa drugim nastavnicima. U Bloomovoj digitalnoj taksonomiji društvena mreža Edmodo nalazi se na petoj razini, odnosno razini procjene zbog toga što ovu društvenu mrežu odlikuju suradnja, umrežavanje, komentiranje, reflektiranje i postavljanje postova, što potiče razvoj kritičkog mišljenja kod učenika i povećava kvalitetu

nastave. Revidirana Bloomova taksonomija (Anderson i dr. 2001 prema Vrdoljak 2016)) objavljena je nakon šestogodišnjeg rada brojnog tima stručnjaka među kojima su bili i Bloomov učenik Lorin Anderson i njegov suradnik David Krathwohl: imenice koje su označavale razine zamijenili su glagolima, proširili su sintezu na stvaranje, promijenili redoslijed najviše dvije razine. I što je najvažnije, kognitivnu domenu učenja (znanja) proširili su tako da uključuje afektivnu (stavovi) i psihomotornu domenu učenja (vještine). Namjera im je bila Bloomovu taksonomiju prilagoditi nastavniku i učeniku 21. stoljeća. Odabir određenih oblika suradnje roditelja i odgojitelja ovisi najviše o odgojiteljima, ali i roditeljima te njihovim interesima i znanju. U skladu s navedenim, spoznajni cilj ovoga istraživanja je utvrditi percepcije i stavove roditelja o uvođenju i korištenju društvene mreže Edmodo kao jednog od suvremenih oblika suradnje odgojitelja i roditelja. Zadatci ovoga istraživanja su upoznavanje roditelja s društvenom mrežom Edmodo, poticanje roditelja na suradnju, pružanje podrške, kako pojedinačno tako i grupi roditelja, uključiti roditelje u aktivnosti kroz komentare i objave sadržaja na društvenoj mreži. Podržati inicijativu roditelja da sami objavljuju sadržaje na Edmodu.

4. AKCIJSKO ISTRAŽIVANJE

4.1. Definiranje pojma akcijskog istraživanja

Akcijsko istraživanje ima za cilj olakšati uvid, razviti odgojno obrazovnu praksu koja je reaktivna i reflektirajuća. Ono pozitivno utječe na zajednicu svih sudionika i odgojno obrazovno okruženje kao i samu ustanovu (Mills 2003). Akcijsko istraživanje dalje se opisuje kao oblik kolektivnog samoreflektivnog istraživanja kojega poduzimaju sudionici u socijalnom okruženju, kojega su i oni sami dio, kako bi poboljšali racionalnost i pravednost vlastitih socijalnih ili odgojno-obrazovnih praksi, kao i njihovo razumijevanje tih praksi i situacija u kojima se prakse provode. (Kemmis i McTaggart 1988). Autori nadalje smatraju da je taj pristup akcijsko istraživanje samo onda kada sudionici djeluju kao tim i međusobno surađuju, premda je važno razumjeti da se akcijsko istraživanje grupe provodi kroz kritički propitano djelovanje pojedinih članova grupe.

Akcijsko istraživanje Markowitz (2001) prema Kovačević i Ozorlić Dominić (2011) je temeljna strategija profesionalnog rasta koju se može općenito definirati kao individualno ili skupno ispitivanje vlastite profesionalne prakse u svrhu samounapređivanja, čime se povećava vjerojatnost uspješnog odgojno obrazovnog procesa. Ono dodatno unapređuje profesionalnost (učitelja) odgojitelja jer priznaje da su sposobni sami rješavati probleme u profesionalnom radu i osnažuje ih da to i čine. Ovaj oblik istraživanja je moguće promatrati i kao jasnu metodologiju koja praktičarima omogućuje dubinsko promatranje unutarnjeg pitanja poučavanja i učenja; tada, na temelju zaključaka, moguće je odlučiti kako poboljšati situaciju i/ili vrednovati učinak obrazovne prakse. U današnje vrijeme pred učitelje se sve više postavlja zahtjev aktivnog istraživanja i unapređivanja nastavnog procesa, kako bi samostalno došli do rezultata i zaključaka. Takvim potrebama učitelja odgovaraju upravo akcijska istraživanja kojima je, za razliku od ostalih istraživačkih pristupa, u centru akcija. (Bognar, 2006)

4.2. Ključna obilježja akcijskog istraživanja

Slunjski (2014) navodi da su različiti pristupi istraživanju i unapređenju prakse u odgojno-obrazovnim ustanovama, predmetom dvojbi i rasprava mnogih teoretičara i praktičara, kako u

svijetu tako i u našoj zemlji. O toj je problematici publiciran i niz znanstvenih radova pa i čitavih studija, u kojima se pobliže razmatraju i razlozi neuspjeha brojnih (svjetskih i domaćih) reformi. No, riječ je o temi koja s vremenom nimalo ne gubi na važnosti, nego, naprotiv, biva sve aktualnijom iziskujući neke nove dimenzije znanstvenog i stručnog promišljanja. Jednom od zamjerki klasičnim istraživanjima u odgoju i obrazovanju često se smatra ograničavanje na samo određeni segment istraživanja koji je izdvojen iz konteksta cjeline potrebne za razumijevanje problema. Takva istraživanja odgojno–obrazovnoj stvarnosti koja je kompleksna, prilaze redukcionistički i deterministički, polazeći od pretpostavke da jedan uzrok dovodi do samo jedne posljedice. Također, ističe Slunjski, klasična istraživanja pretpostavljaju da se i uzrok i posljedica mogu jednostavno izmjeriti i numerički prikazati. Ovaj problem, među ostalima, problematizira i Sekulić-Majurec (2000) prema Slunjski i Burić (2014), ističući kako je u humanističkim znanostima znatno manji broj mjerljivih varijabli nego u prirodnim znanostima jer je riječ o pojavama koje se ne mogu izmjeriti niti prebrojiti, nego ih je potrebno razumjeti jer se radi o pojavama koje se iskazuju u svojim kvalitativnim obilježjima. Nositelji istraživanja moraju razumjeti situaciju kako bi mogli razumjeti kontekst, jer situacije utječu na ponašanja i stajališta, kao i obrnuto. To znači da se istraživač usmjerava na razumijevanje cjeline predmeta proučavanja te da pojedinačni problem kojega uoči tijekom istraživanja ne poistovjećuje s tom cjelinom, kako bi očuvao njezinu autentičnost i jedinstveni karakter. Rezultati takvih istraživanja ne daju učiteljima (ako je istraživanje o školi) ili odgojiteljima (ako se radi o ustanovi ranog i predškolskog odgoja) mogućnost razumijevanja kompleksne odgojno-obrazovne prakse. Posljedica toga potpuni nedostatak transmisije rezultata istraživanja odgojno-obrazovne prakse u samu praksu. Sve to ostavlja dojam, nastavlja spomenute autorice, da se istraživanja objavljuju zbog samih istraživanja, a praksa se i dalje temelji na oskudnim informacijama stečenim tijekom stručnog osposobljavanja i intuiciji sudionika. Primjer za to mnogi su neuspješni pokušaji preslikavanja kvalitetne prakse određenih odgojno-obrazovnih ustanova u neke druge jer takvi nametnuti pokušaji redovito završavaju samo površnim intervencijama unutar organizacije nečije odgojno obrazovne prakse.

Slunjski, nadalje napominje da se kurikulum i odgojno obrazovna praksa mogu mijenjati jedino intervencijom i promjenama najdublje razine kulture odgojno obrazovne ustanove, koja uključuje vrijednosti, stavove i načine razmišljanja njenih sudionika. To znači da se na načine razmišljanja nositelja odgojno obrazovne prakse ne može utjecati teorijom ni rezultatima istraživanja do kojih

oni sami nisu došli, već im nametnuta od nekog „iznad“ njih. Iz navedenih razloga, najveća zamjerka klasičnim istraživanjima je da se nove „teorije“, ideje i koncepcije prihvaćaju samo na deklarativnoj razini, a odgojitelji (učitelji) nastavljaju s praksom koja tu teoriju slabo ili uopće ne odražava. Sagor (2000) prema Kovačević i Ozorlić Dominić (2011) razlikuje tradicionalno i akcijsko istraživanje, pri čemu spominje da je u tradicionalnom istraživanju istraživač najčešće znanstvenik koji se nalazi izvan područja kojega istražuje. Pri tom istraživač pažljivo kontrolira sve varijable u području istraživanja tako da bi mogao izvesti zaključke, koji se mogu objaviti široj javnosti i kao takve i primijeniti u drugim istraživanjima. Cilj tradicionalnog istraživanja je objasniti ili predvidjeti rezultate pojedine obrazovne aktivnosti. Akcijski istraživač je stručnjak koji vodi odgojno – obrazovni proces. bilo u učionici ili vrtićkoj skupini koja je predmet istraživanja. Jedini cilj te osobe je unaprijediti vlastitu nastavnu praksu. Pritom će se odgojitelji (učitelji) najčešće usmjeriti na vlastiti rad, a ravnatelji mogu provoditi akcijsko istraživanje u kojem je Ustanova predmet istraživanja. Poticanje učitelja na otkrivanje i restrukturiranje svoje „teorije u akciji“ može voditi postupnom reduciranju jaza između načina na koji učitelji misle da u praksi rade i načina na koji stvarno rade. Takvim pristupom istodobno se očituju profesionalno učenje i ostvarivanje kvalitetnije odgojno-obrazovne prakse, a posljedično tome i stvaranje nove teorije. Naime, to je put stvaranja „uljuđenih teorija“, tj. „nove generacije otvorenih, racionalnih, kritičkih, refleksivnih, autokritičkih teorija, takvih koje su se u stanju samo reformirati“ (Morin, 2002, str. 39 prema Slunjski 2014). Ovakav istraživački pristup tumači teorije (odgoja i obrazovanja) kao nešto što nije unaprijed određeno niti nametnuto kako bi se „odozgo“ implementiralo u praksu, već izranja iz same prakse, odnosno u praksi se zajednički izgrađuje i stvara aktivnim angažmanom istraživača i praktičara. U tom se smislu kvaliteta odgojno-obrazovne prakse ne proizlazi iz zadanih i nametnutih tumačenja prethodno definirane teorije, nego se teorija temeljno gradi iz osnova razumijevanja odgojno-obrazovnog procesa i zajedničkih spoznaja svih sudionika o tom procesu. Upravo u tom kontekstu akcijska istraživanja imaju posebnu vrijednost jer istodobno istražuje i mijenja odgojno–obrazovnu praksu na način da razvija istraživačka i refleksivna umijeća svih sudionika istraživanja (Cohen 2007, prema Slunjski 2014). Budući da je svrha ove vrste istraživanja unapređenje odgoja, poučavanja i učenja na točno određenom području koje definiraju i određeni uvjeti, malo je vjerojatno da će se ishodi jedne akcije moći primijeniti u nekom drugo okruženju.

Rezultate nije moguće generalizirati jer su oni definirani svojim uvjetima i na temelju njih se ne mogu predvidjeti niti donositi opći zaključci. Svako je akcijsko istraživanje posebno područje istraživanja, temeljeno na interakcijama i odnosima svojih sastavnih dijelova (Wheatley, 2006). Međutim, akcijsko istraživanje ispunjava svrhu time da istraživaču daje podatke na temelju kojih on može unaprijediti odgojno – obrazovni proces u svom jedinstvenom „laboratoriju“. Štoviše, akcijska istraživanja vode emancipaciji te intelektualnoj, moralnoj i duhovnoj autonomiji učitelja.

Krajnje konzekvence akcijskih istraživanja moguće je sagledavati i mnogo šire od unapređenja odgojno-obrazovne prakse određene ustanove, tj. kao kreiranje „profesionalne zajednice učenja“ čiji se sudionici (iz različitih odgojno-obrazovnih ustanova) povezuju i jedni druge podupiru u kontinuiranom učenju i profesionalnom razvoju (Tabachnick i Zeichner, 2002 prema Slunjski 2014). U praksi se pokazalo da takve zajednice kritičkih i samorefleksivnih sudionika mogu mijenjati praksu na mnogo širem planu od individualnog, da su sposobni postupno kreirati novu, uljuđenu i demokratsku odgojno-obrazovnu politiku.

4.3. Vrste akcijskog istraživanja

Sagor (2000) navodi tri vrste projekata akcijskog istraživanja koji su vezani uz pitanja ili probleme u području odgoja i obrazovanja. To su deskriptivni model, kvaziekperimentalni model i model studije slučaja. Osim toga, druga ključna obilježja akcijskog istraživanja su povezanost problema s procesom poučavanja i učenja istraživača, samostalno vođenje istraživanja i osmišljavanje kratkoročnih i dugoročnih posljedica. Istraživači koji koriste deskriptivni model proučavaju jednu skupinu (npr. razred) da bi analizirali moguće uzroke problema koji se istražuje. Oni koji primjenjuju kvaziekperimentalni model vrednuju učinak prethodno uvedene promjene (npr. novi kurikulum). Ovdje se koristi pojam „kvazi“ jer je uzorak sudionika prethodno zadan, a ne nasumično odabran. Istraživači koji primjenjuju model studije slučaja usredotočuju se na pojedinca i nastoje analizirati mogući uzrok ponašanja ili vrednovati učinak novog programa. U svim modelima akcijskog istraživanja važno je koristiti dobivene rezultate jednog dijela procesa za ponovno promišljanje i planiranje nastavka istraživanja. Da bi bili vrlo uspješni, praktičari moraju poštovati povratnost procesa akcijskog istraživanja. To je tzv. nelinearni proces istraživanja.

4.4. Koraci u procesu akcijskog istraživanja

McNiff i Whitehead (2006) prema Bognar (2006) navodi da akcijsko istraživanje treba započeti pitanjem koje polazi od unapređenja prakse te predlažu sljedeću strukturu akcijskog plana:

Što je predmet mog interesa?

Zašto sam zainteresiran/a?

Što smatram da mogu učiniti?

Što ću učiniti?

Kako ću prikupiti dokaze kako bih pokazao/la da sam utjecao/la na situaciju?

Kako ću osigurati da moje prosudbe budu prihvatljive i istinite?

U završnom je dijelu akcijskog istraživanja izrada i procjena kvalitete izvještaja o provedenom istraživanju. Prema Whitehead (2006) standard za procjenu kvalitete ostvarenog akcijskog istraživanja su vrijednosti koje istraživač prema vlastitoj procjeni postavlja na početku istraživanja.

Sagorov (2000), nalazi da istraživanje započinje unutarnjom refleksijom. Istraživač - praktičar promišlja o izazovu u svom profesionalnom području, koja je vrijedna dodatnog istraživanja u već preopterećenom radnom rasporedu. Fokus istraživanja je moguće utvrditi ukoliko je već došlo do određenih promjena, a praktičar želi dodatno istražiti učinak uvođenja promjene ili je moguće prepoznati obrazac koji se ponavlja u određenim problemskim situacijama.

Istraživač proučava rezultate općih znanja iz do sada objavljenih znanstvenih izvora sa svrhom boljeg uvida u problem svoga istraživanja. Prikupljeni podatci istraživaču daju kompletniju sliku o problemu, što može dovesti do mogućeg revidiranja izvornog fokusa istraživanja.

U svrhu dodatnog pojašnjenja fokusa projekta, akcijski istraživač mora osmisliti dva do četiri pitanja koja upućuju na srž problema. Prvo, kreativnom olujom ideja nastoji se doći do svih mogućih čimbenika koji će se istraživati. Zatim slijedi osobna analiza onih čimbenika koji su najvažniji da bi se doprlo u bit problema. Peter Senge (1990) spominje „ledenjak“, kao metaforički

prikaz modela sistemskog mišljenja. Ledenjak (Slika 1)¹ ilustrira analizu problema kojega treba dublje istražiti. Vrh ledenjaka je vidljiv svim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa, međutim, u sistemskom mišljenju taj „vrh“ samo pokazuje događaj koji potiče interes istraživača. Ako se uloži previše vremena na „gašenje požara“ na vrhu brzo se umorimo i shvatimo da se ništa nije uistinu promijenilo. Senge tu akciju naziva „reaktivnom“, a ona se koristi samo da se privremeno „zatvori brana“. Stoga je potrebno spustiti se na dublju razinu gdje

se dolazi do obrasca. Na samom „dnu ledenjaka“ se nalazi Sengeov koncept umnih modela ili sustava vjerovanja pojedinaca koji dovode do određenih ponašanja ili događaja. Usmjeravanje istraživanja na dublju razinu donosi rezultate koji će pozitivno utjecati na buduće uvjete i kreativno, „generativno“ ponašanje za dugoročnu prilagodljivost.

Slika 1. Razine sistemskog mišljenja (Markovitz 2011 prilagođeno prema Senge 2000)

Istraživač se može približiti srži problema i tako da se neprestano pita „Zašto mi je taj problem važan?“, postavljajući si to pitanje puno puta. Ovaj proces daje mogućnost revidiranja problema istraživanja i predstavlja najbolje aktualno promišljanje. Posljednja istraživačka pitanja trebaju biti postavljena u otvorenom i objektivnom obliku, jer će ona biti temelj analize. To rezultira jasno usmjerenim pitanjima na temelju kojih će se prikupljati podaci i provoditi analize u istraživanju sa naglašenim ciljem.

¹ preuzeto iz *Akcijsko istraživanje i profesionalni razvoj učitelja i nastavnika*

Na temelju posebnih obilježja svoje ciljne skupine i samog predmeta istraživanja, istraživač izrađuje plan prikupljanja podataka i priprema instrumente koji će dati bolje informacije za odgovor na istraživačka pitanja i time informacije pretvaraju u podatke. Informacije koje već postoje Sagor (2000) naziva „arhivskim“ izvorima, a da bi se u istraživanju organizirala faza prikupljanja podataka i olakšala analiza podataka, istraživač izrađuje „triangulacijsku matricu“. Upotreba ove matrice pomaže istraživaču da „informacije“ pretvori u „podatke“ povezujući izvor s određenim istraživačkim pitanjem. Ako ustanovi više izvora informacija za svako istraživačko pitanje, istraživač time osigurava višu razinu sigurnosti u odgovor na pojedino istraživačko pitanje. Od istraživača se očekuje da koristi više izvora podataka za svako istraživačko pitanje. Najmanje bi dvije osobe trebale pregledati podatke prikupljene instrumentima, što podrazumijeva suradnju i uključivanje „kritičkog prijatelja“. Upotrebom triangulacijske matrice jamči se raznolikost izvora podataka za svako istraživačko pitanje.

Akcijski istraživač prikuplja podatke, pronalazi informacije i počinje ih organizirati na logičan i koristan način. Pri tom informacije postaju podatci jer se mogu upotrijebiti za određenu svrhu (npr. istraživačko pitanje). Cjelokupni proces je nepredvidljiv pa je preporučljivo koristiti proces „kantiranja“ (Sagor, 2000) i pritom imati i dodatnu „kantu“ za podatke koji se odnose na neplanirane informacije. Na taj će način istraživač imati podatke u mapama čime će spriječiti da se izgubi u „eksploziji informacija“. Nelinearna priroda procesa akcijskog istraživanja nudi mogućnost pojavljivanja dodatnih nalaza koji izvorno nisu bili planirani pa tako u bilo kojem trenutku istraživanja, mogu se pojaviti nove informacije, intervjui, ankete i podatci koji mogu izmijeniti izvornu namjeru istraživanja. Po završetku prikupljanja podataka i svrstavanja u „kante“, istraživač je spreman nastaviti s radom i donijeti zaključne odgovore na istraživačka pitanja s određenim stupnjem sigurnosti.

Nakon svrstavanja informacija u „kante“ ili mape, slijedi analiziranje prikupljenih rezultata. Osobna (ili skupna) refleksija istraživača, uvidom u rezultate utvrđuje na što upućuju dokazi i kako to pomaže u odgovaranju na istraživačko pitanje. Također je važno doći do saznanja u kojoj je mjeri istraživač siguran u ponuđene odgovore. Tu značajno pomaže uvid u tablice triangulacijskog procesa. Ako su svi izvori podataka za pojedino istraživačko pitanje dosljedni, tada je i visok stupanj sigurnosti u dobivenom odgovoru. Ukoliko rezultati trianguliranih podataka nisu dosljedni, prilagođava se stupanj sigurnosti u pojedini odgovor. Međutim ako podatci između bilo kojih

instrumenata nisu usuglašeni, istraživač samo može zaključiti da nema dovoljno dosljednih dokaza na temelju kojih može donijeti odluku, što je također korak naprijed u istraživačkom pogledu. Budući da akcijsko istraživanje povezuje vanjska istraživanja s osobnom istraživačkom praksom, važno je povezati sve strane radi dobivanja najpotpunijih rezultata. Kao što je ranije spomenuto, nelinearna priroda procesa akcijskog istraživanja nudi mogućnost pojavljivanja dodatnih nalaza, što može dovesti do neočekivanih ishoda. O njima je važno raspravljati s „kritičkim prijateljima“ i donijeti zajedničku odluku kako na najbolji način uključiti te nove podatke u istraživanje.

Istraživač treba izvijestiti o rezultatima istraživanja sve sudionike uključene u istraživanje, ali se ne ograničava samo na njih jer će nalazi istraživanja vrlo vjerojatno utjecati i na rad i sustav vjerovanja ostalih odgojno – obrazovnih djelatnika. U predstavljanju svojih nalaza istraživač stavlja naglasak na svoj specifični kontekst cjelokupnog istraživačkog procesa, međutim, drugi kolege mogu prenijeti metodologiju, a možda i strategije prikupljanja podataka u svoja ciljna odgojno – obrazovna područja, dok se rezultati ovoga modela akcijskog istraživanja ne mogu generalizirati. To znači da je važno predstaviti proces istraživanja i navesti valjane i pouzdane instrumente za prikupljanje podataka. Krajnja svrha ovog modela akcijskog istraživanja jest smjer kojim treba ići da bi se unaprijedila vlastita odgojno – obrazovna praksa.

Na temelju rezultata ovog intenzivnog procesa istraživači mogu „krenuti u akciju na temelju podataka“, što im povećava mogućnost uspjeha u procesu poučavanja/učenja. Odgojno – obrazovna praksa obiluje aktivnostima koje nemaju jasnu svrhu niti potrebu. Kao što je ranije navedeno, mnogo toga što se radi u školama nije moguće povezati s jasnom svrhom ili potrebom. Umjesto toga, često se poseže za „brzim rješenjima“ i zatvaranjem rupa u brani. No veća je vjerojatnost da će akcije poduzete na temelju valjanog, pouzdanog i trianguliranog istraživanja biti uspješnije te će nam pomoći na „beskrajnom“ putu unapređenja nastavne prakse i vođenja učenika prema učinkovitijem učenju, nego uobičajena metoda „pokušaja i pogreške“. Istraživač nastavlja ovaj rekurzivni proces vodeći bilješke o rezultatima poduzetih akcija i nastavljajući sa sljedećim skupom problema ili pitanja koji će proizaći iz kontinuiranog stremljenja prema unapređivanju vlastite prakse. Upravo kao i sam život, unapređivanje prakse je putovanje, a ne odredište. Nema osobe koja može, bez obzira na vlastite vještine, reći „stigao/la sam!“

5. EMPIRIJSKI DIO

Odabrano je akcijsko istraživanje jer je to metodologija koja ostvaruje i prati proces uvođenja promjene kvalitete suradničkih odnosa s roditeljima. U novonastalim uvjetima zabrana kontakata roditelja i odgojitelja u vrtiću bilo je nužno istražiti nove načine suradnje s roditeljima, a akcijsko istraživanje ne postavlja stroga pravila i okvire, već daje slobodu u osmišljavanju i provođenju samoga procesa, mogućnost prilagodbe i izmjene planiranoga te pruža mogućnost osobnog napredovanja. Obilježja koja istraživanje čine akcijskim su: polazne vrijednosti i ciljevi, sustavno praćenje i dokumentiranje akcije, mijenjanje i prilagođavanje aktivnosti na temelju prikupljenih podataka, suradnja s kritičkim prijateljima i mentorom, izrada izvještaja o provedenom istraživanju.

5.1. Akcijska skupina

Odgojitelj sam, već dugi niz godina u mješovitoj skupini predškolske djece u Dječjem vrtiću u mjestu koje, sa okolicom broji nešto manje od 5 000 stanovnika. Važno je naglasiti da je to zajednica u kojoj se ljudi dobro poznaju. Skupina broji 22 djece i njihovih 40 roditelja, a rad u skupini desetosatnog boravka dijelim s primarnom kolegicom. U skupini se nalazi i dijete s teškoćom koje ima pomoćnika u radu, kao i odgojiteljica na pripravničkom stažu. Sve tri odgojiteljice su i aktivni sudionici i kritički prijatelji ovog akcijskog istraživanja.

Mnogi problemi i poteškoće u odgojno-obrazovnoj ustanovi nastaju zbog nedostatka primjerene, kvalitetne pa stoga i uspješne komunikacije. Uzroci takvim preprekama u kvalitetnim odnosima često su nedovoljno razvijene komunikacijske vještine odgojitelja i roditelja, a komunikacija treba biti osnovom međusobnog poštivanja, uvažavanja i povjerenja. Bratanić (2002) navodi komunicirati ne znači samo razmjenjivati poruke i misli, nego i sudjelovati u osjećajima drugih. Za uspješnu komunikaciju pa time i suradnju potrebno je što bolje poznavati osobe s kojima surađujemo, znati prepoznati svoje i tuđe osjećaje i primjereno reagirati na njih. S obzirom na otežavajuće okolnosti zbog epidemije virusa Covid-19 nije bilo moguće osigurati roditeljima

kvalitetnu neposrednu suradnju (individualni razgovori, roditeljski sastanci, radionice...), te im je stoga ponuđena mogućnost virtualne suradnje putem društvene mreže Edmodo.

Polazeći od navedenih spoznaja definirana su sljedeća polazna istraživačka pitanja:

- Postoji li razlika u stavu roditelja djece predškolske dobi o suradničkom odnosu putem društvene mreže Edmodo prema stupnju obrazovanja i dobi roditelja?
- Imaju li roditelji pozitivan stav o suradničkom odnosu između roditelja i odgajatelja putem društvene mreže Edmodo?

5.2. Plan akcijskog istraživanja

Na temelju jasno definiranih istraživačkih pitanja, napravljen je okvirni plan akcijskog istraživanja i postavljeni su ciljevi. Plan je bio pronaći izvore u stručnoj literaturi koji su se prethodno bavili ovom tematikom, upoznati roditelje skupine s društvenom mrežom Edmodo, ponuditi pomoć prilikom aktivacije s naglaskom na individualni pristup prema potrebama roditelja. Objavljivati sadržaje na Edmodo i pratiti reakcije roditelja, koje bi bile smjernice ka uvođenju promjena u sljedećoj fazi istraživanja.

Ciljevi

- Na početku akcijskog istraživanja prvi cilj bio je pronaći alternativni oblik komunikacije s roditeljima u zamjenu za prenošenje svakodnevnih informacija „na kvaki“ i praćenja obavijesti na oglasnoj ploči jer je roditeljima bilo zabranjeno zadržavati se u garderobnom prostoru.
- Cilj je, nadalje bio stvoriti kvalitetan oblik suradnje s roditeljima, koja bi bila dvosmjerna, interaktivna, podržavajuća i zanimljiva, s namjerom razmjenjivanja informacija o različitim segmentima života djece kako u vrtićkom tako i u obiteljskom okruženju.
- Čestim objavama različitih aktivnosti na društvenoj mreži, cilj je roditeljima omogućiti neposredni uvid u napredovanje i kompetencije svoga djeteta u realnom vremenu. To bi ujedno bio dobar razvojni spomenar i podsjetnik suradnje ukoliko bi se takav način komunikacije zadržao ubuduće.
- Jedan od bitnih ciljeva bio je osvijestiti i naglasiti roditeljima važnost kvalitetne suradnje nudeći im putem društvene mreže Edmodo različite stručne članke na temu roditeljstva,

informacije o njima zanimljivim temama, preporuke za literaturu, razmjenu iskustva, ponude za međusobnu roditeljsku podršku, zadatke i aktivnosti, poveznice za kvalitetne mrežne stranice...

Aktivnosti u pripremnom dijelu akcijskog istraživanja

Prema okvirnom planu bilo je potrebno proučiti stručnu literaturu i definirati sljedeće ključne pojmove: suradnja s roditeljima, partnerstvo, komunikacijske vještine, modaliteti suradnje roditelja i odgojitelja u vrtiću, digitalne kompetencije roditelja i odgojitelja, sigurnost na internetu, korištenje društvenih mreža u odgojno-obrazovnom procesu, definiranje i obilježja akcijskog istraživanja. Također je bilo potrebno pripremiti upitnike od kojeg je jedan preuzet, a drugoga su odgojitelji sami osmislili prilagodivši ga potrebama istraživanja. Korišten je deskriptivni model akcijskog istraživanja.

Postupci prikupljanja podataka

Postupci koji su korišteni za prikupljanje podataka tijekom istraživanja su:

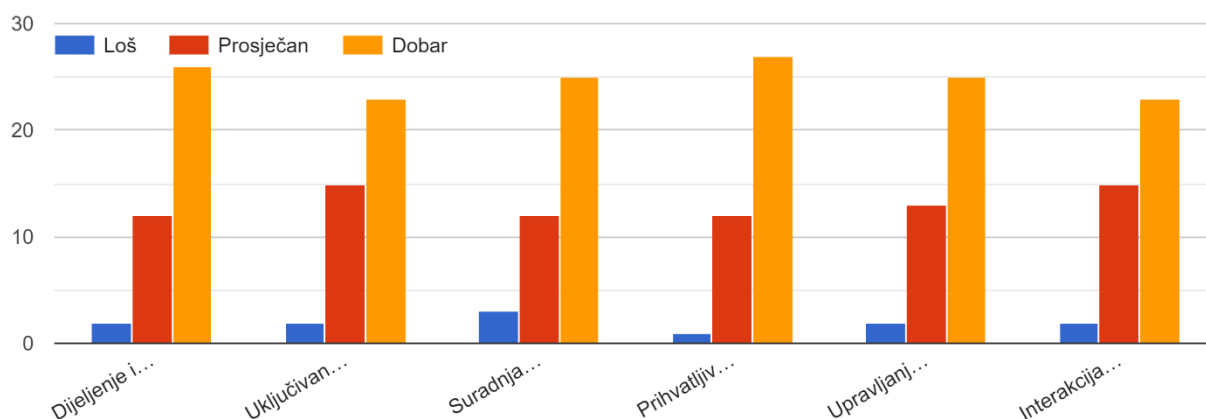
- Sustavno promatranje, točnije sudjelujuće promatranje (Mužić, 1999), gdje se od odgojitelja traži uloga promatrača, suigrača i refleksivnog praktičara koji nudi i sudjeluje u aktivnostima, prateći interese i emocije djece u skupini. Bilješke promatranja sudionika, njihovih aktivnosti, interesa i odgovora nastale su na temelju fotografiranja, snimanja, anegdotskih zabilješki i praćenja istraživačkog dnevnika. Svi događaji u skupini koje su odgojiteljice smatrale relevantnima, bili su podijeljeni s roditeljima putem Edmoda.
- Dva upitnika za roditelje kojima su se istražile digitalne kompetencije roditelja, mišljenja o Edmodu i općenito o društvenim mrežama kao modalitet suradnje.
- Fotografije, audio i video snimke kojima su se tijekom svakodnevnog rada nastojale zabilježiti aktivnosti djece.

5.3. Opis i analiza akcijskog istraživanja

Roditelji skupine u kojoj je provedeno akcijsko istraživanje su do sada bili naviknuti na široku ponudu različitih oblika suradnje, međutim u okolnostima strogih epidemioloških mjera poznati modaliteti su bili onemogućeni. Važno je bilo osigurati kontinuitet kvalitetne komunikacije kako se ne bi narušili dobri suradnički odnosi, koji su se dugogodišnjim naporima zajednički gradili. Odgojitelji rješenje pronalaze u društvenoj mreži Edmodo. Bilo je potrebno upoznati roditelje s namjerom, uključiti ih u akcijsko istraživanje i pružiti im svu potrebnu podršku. Roditelji starije djece u skupini su već prethodno bili upoznati s društvenom mrežom Dinamikom (<https://www.dinamikom.eu/>) koja je vrlo uspješno, još 2015. godine, korištena kao ponuda kroz pilot program. Međutim nakon što se usluga počela naplaćivati, nije bilo moguće više koristiti spomenutu platformu. Unatoč tome, tijekom narednih godina zadržan je modalitet suradnje putem e-maila. Sve informacije koje bi se nalazile na oglasnoj ploči ispred sobe dnevnog boravka skupine u kojoj je provedeno akcijsko istraživanje, roditelji su dobivali kao obavijesti na svojim e-mail adresama. To će se pokazati vrlo korisno, upravo u vrijeme kada je roditeljima bio zabranjen boravak u prostoru ustanove. Naime uspoređujući iskustva ostalih odgojitelja, vrlo je malo njih prije 2020. uopće nudilo e-mail kao oblik suradnje s roditeljima, dok su ga kolegice navedene skupine ipak koristile već punih pet godina. Unatoč tome nedostajala je virtualna oglasna ploča i adekvatna zamjena za Dinamikom. Odgojitelji u istraživačkoj skupini su smatrali da *WhatsApp* grupa ili neku od popularnih društvenih mreža kao što je *Facebook* nije bila primjerena opcija jer bi time narušile profesionalnu distancu između njih i roditelja. Sa društvenom mrežom Edmodo bivaju upoznate na IKT kolegiju diplomskog studija RIPOO. Zbog jednostavnog korištenja se odlučuju upravo Edmodo ponuditi roditeljima kao alternativu. Edmodo je prihvatljiv medij za razmjenu kvalitetnih članaka, prezentacija, video snimka, prikaza aktivnosti, poveznica, a imao je i potencijala za proširivanjem suradnje u narednim ciklusima akcijskog istraživanja. Osim toga, i nakon samog istraživanja, ukoliko rezultati pokažu pozitivne stavove roditelja, suradnja putem društvene mreže Edmodo je pružala mogućnost uključivanja roditelja kao sukreatora kurikuluma skupine. U prilog tome ide i saznanje da su se roditelji u inicijalnom upitniku izjasnili kao digitalno kompetentni. Na pitanja iz skupine o razini kompetencije za područje komunikacije i suradnje u području dijeljenja informacija i sadržaja od ukupno 40 ispitanih roditelja, njih 26 se izjasnilo kao dobri, 12 kao prosječni, a svega dvoje roditelja kao loši. Na upit o suradnji putem digitalnih kanala 25 roditelja se izjašnjava dobrima, 12 prosječnima, dok se troje roditelja izjasnilo lošima (Grafikon

1)². Također su u anketi provedenoj na kraju istraživanja davali slične odgovore po pitanju kompetencija u korištenju društvenih mreža, (Grafikon 2) ³ pa ih se tako skoro 65 % izjasnilo da su objavljivali neke od sadržaja (privatne, sadržaje vezane za posao i sadržaje iz zabave) na društvenim mrežama, dok su ostali pregledavali sadržaje na mrežama. Da nikada ne objavljuju sadržaje, izjasnilo se 11 % roditelja.

Za područje komunikacije i suradnje (molimo izaberite jedan od tri ponuđena odgovora za svaku stavku)

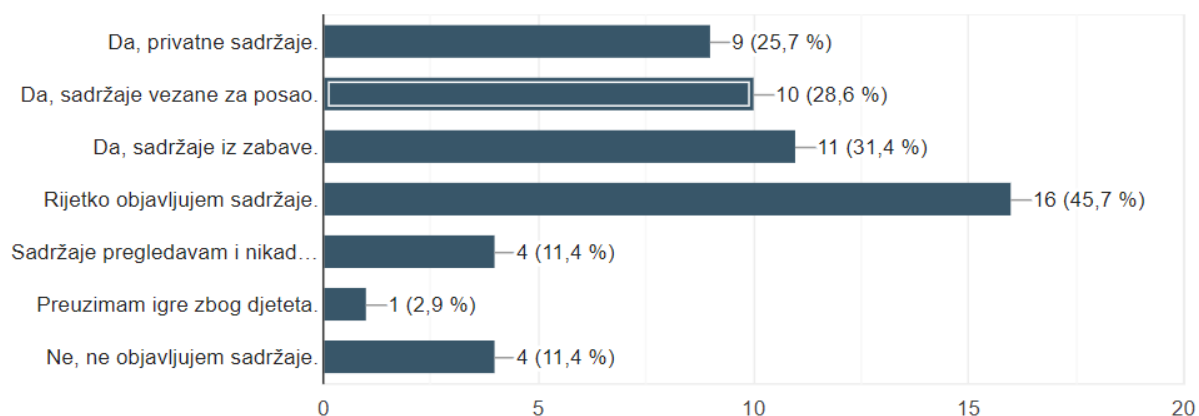
Grafikon 1. Područje komunikacije i suradnje putem digitalnih kanala

² Grafikon iz upitnika za roditelje *Samoprocjena digitalnih kompetencija roditelja* se nalazi u Prilogu

³ Grafikon iz upitnika za roditelje *Upitnik o kvaliteti suradničkih odnosa putem društvene mreže Edmodo* se nalazi u Prilogu

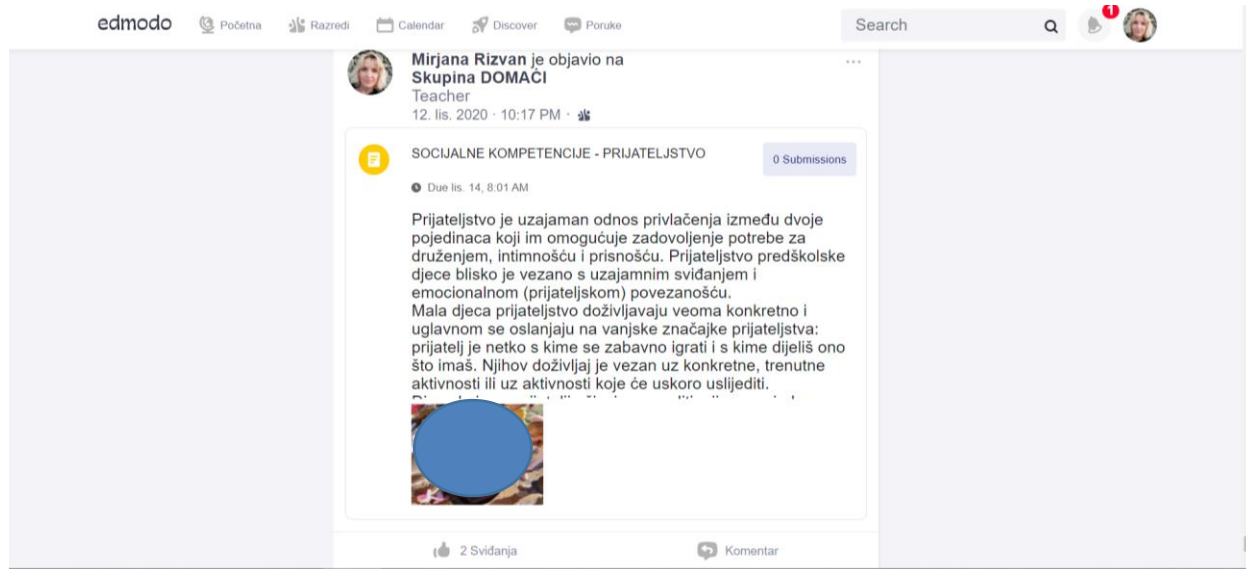
Jeste li objavljivali sadržaje na društvenim mrežama? (možete označiti više odgovora)

35 odgovora

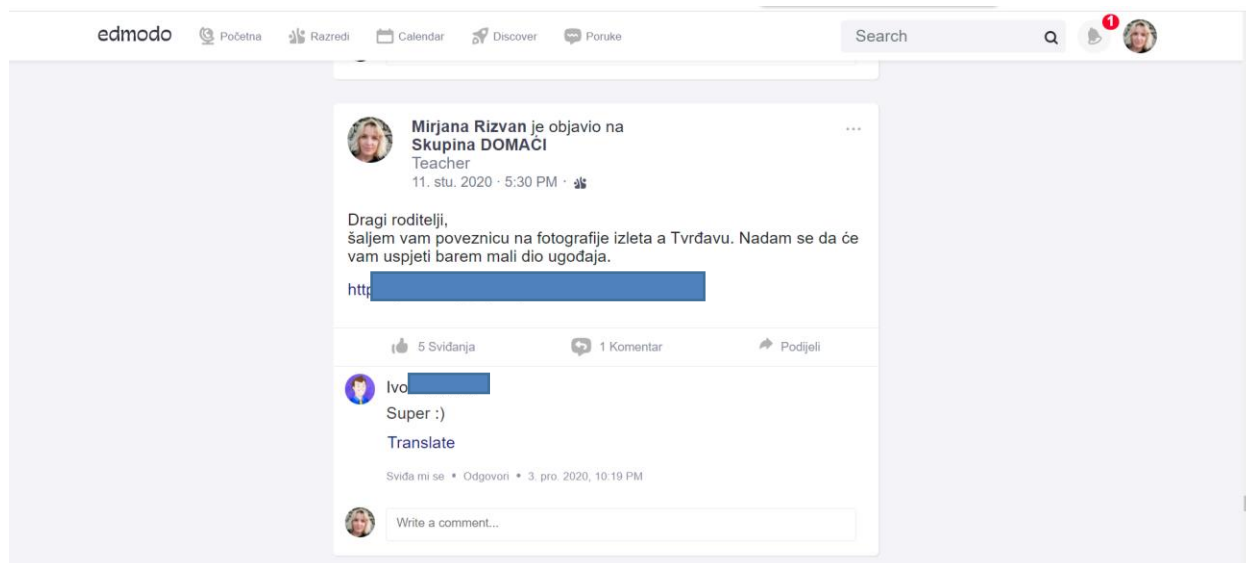

Grafikon 2. Objavljivanje sadržaja na društvenim mrežama

Prva objava na Edmodu je postavljena 12. 10. 2020., a bila je označena sa „samo“ dva „Sviđa mi se“, od kojih je jedno bilo od kolegice s kojom dijelim skupinu. Za mjesec dana korištenja Edmoda broj oznaka „Sviđa mi se“ je ipak nešto porastao (Slika 2). Uključio se i jedan otac, napisavši čak i komentar (Slika 3), međutim intenzitet suradnje nije bio zadovoljavajući u odnosu na očekivanja odgojitelja skupine. Bilo je nužno dodatno promišljati kako potaknuti roditelje na suradnju. Odgojiteljice su ponudile pomoć onima koji se nisu uspijevali registrirati, a sa svakim pojedinačnim roditeljem bi osobno razgovarale s ciljem da im pobude zanimanje za korištenjem Edmoda i osvijeste važnost međusobne suradnje. Budući da su roditelji navikli na česte inicijative od strane odgojitelja, vjerovala su da će njihove sugestije, prijedlozi i pomoć uroditi plodom. Unatoč poticajima nailaze na otpor određenog broja roditelja, koji su se opravdavali nedostatkom vremena, obvezama, nerazumijevanjem jezika (majka iz drugog govornog područja) ili „prebacivanjem“ odgovornosti na drugog roditelja. To su bili očekivani izazovi jer iskustvo pokazuje da je potrebna silna energija, trud i razumijevanje, kako bi se dogodile male promjene. Potpuno je razumljivo da ne treba odmah očekivati odaziv velikog broja roditelja, zbog toga odgojitelji neprestano osmišljavaju nove poticaje, aktivnosti i sadržaje kojima bi dodatno pobudile zanimanje roditelja.

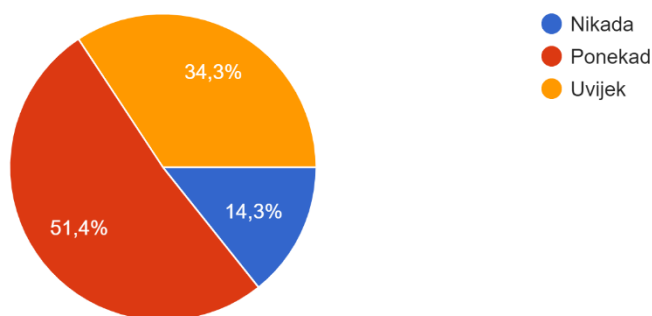
Slika 2. Prva objava na Edmodu

Slika 3. Objava i komentar oca djeteta iz skupine

U sljedećoj fazi akcijskog istraživanja uvodi se novi poticaj za roditelje, na način da se osim obavijesti na Edmodo postavljaju fotografije i videosnimke djece u aktivnostima i neposrednoj igri, kako bi se roditeljima približila svakodnevica djetetova dana, a kojemu nemaju priliku svjedočiti. Roditelji bi pisanu obavijest o postavljenim fotografijama i snimkama na Edmodu dobivali putem e-maila. Pomalo se povećavao broj roditelja pratitelja, međutim tijekom istraživanja nailazi na novi problem. Društvena mreže Edmodo, u svojim postavkama ne nudi opciju (kao *Facebook*) što daje informaciju o broju roditelja/korisnika koji su vidjeli neku objavu, osim ako je eventualno ne bi označili sa „Sviđa mi se“ ili komentirali. Odgojitelji su do tih podataka mogli doći jedino putem neformalnog razgovora ili kao odgovor na pitanje upućeno pojedinom roditelju. Upravo su prema tim neformalnim informacijama, odgojitelji saznali da se objave na Edmodu ipak prate od strane većeg broja roditelja. To dokazuje i rezultat spomenutog upitnika, na kraju pedagoške godine, gdje su na pitanje „Jeste li pratili objave, informacije i aktivnosti koje smo objavljivali putem društvene mreže Edmodo?“ od ukupno 35 anketiranih roditelja, njih 30 je odgovorilo *uvijek i ponekad*, a samo je 5 roditelja odgovorilo *nikada*. (Grafikon 3)⁴. Dodatni poticaj su odgojitelji svakako vidjeli u objavljivanju fotografija panoa s anegdotskim zabilježbama iz garderobnog prostora kojega bi u uobičajenim okolnostima roditelji pažljivije proučavali, a što više nisu bili u mogućnosti (Slike 4, 5, 6).

Jeste li pratili objave, informacije i aktivnosti koje smo objavljivali putem društvene mreže Edmodo?
35 odgovora

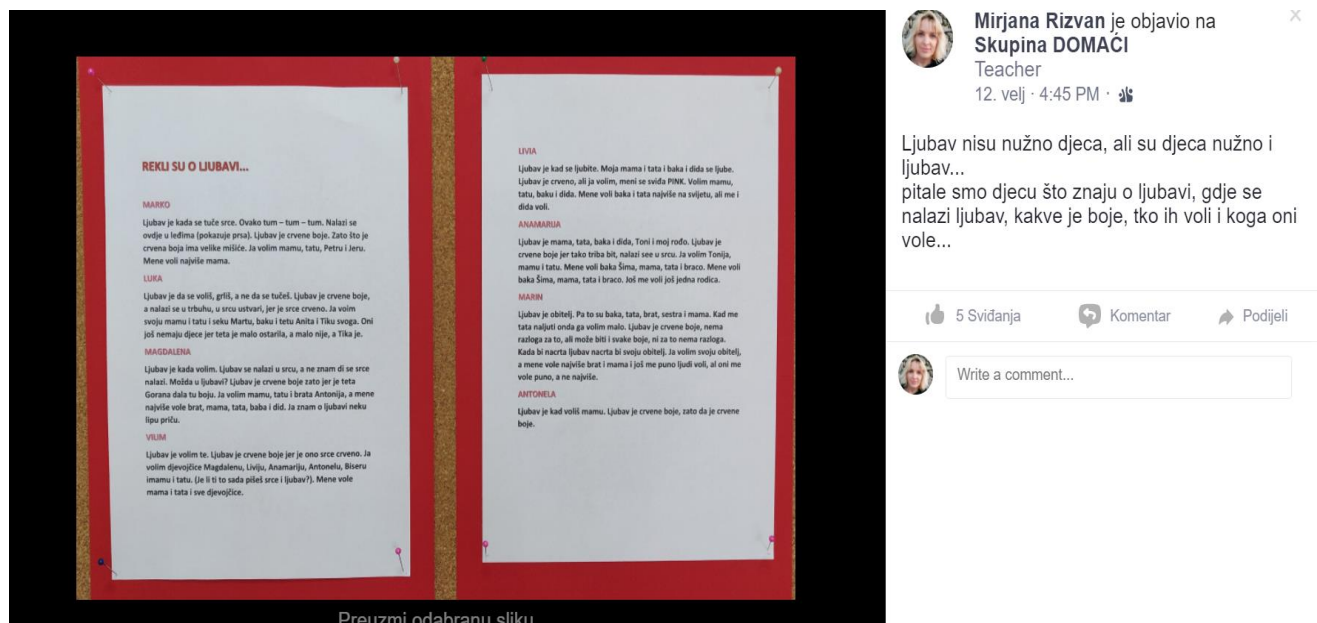

Grafikon 3. Prikaz učestalosti praćenja objava na Edmodu

⁴ Grafikon iz upitnika za roditelje Upitnik o kvaliteti suradničkih odnosa putem društvene mreže Edmodo

Slika 4 Prikaz panoa u garderobi

Slika 5. Anegdoteske zabilježbe djece - Rekli su o ljubavi...

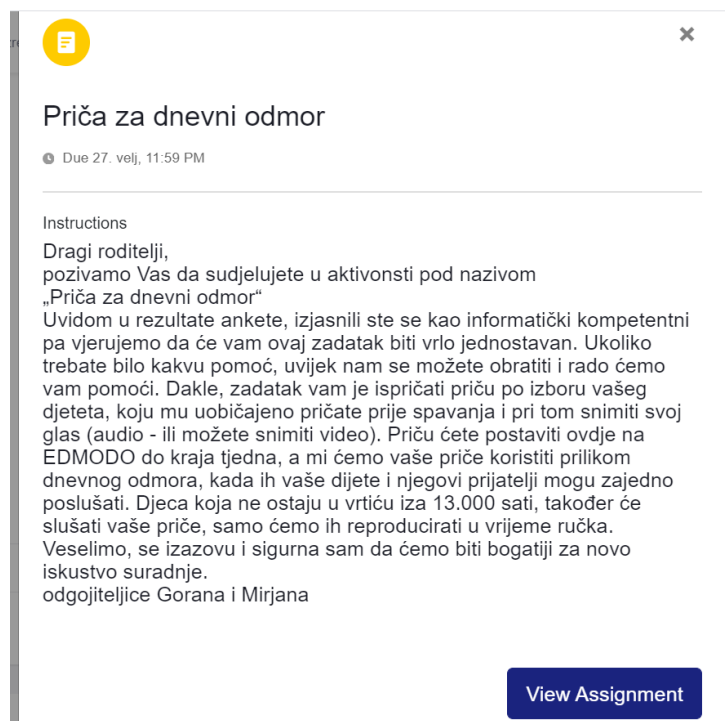
Slika 6. Sveti Josip – Dan očeva

U drugom polugodištu odgojitelji, nositelji akcijskog istraživanja, dodatno angažiraju roditelje pozivajući ih na suradnju kroz obavljanje ili rješavanje određenih zadataka. Roditeljima su ponudili da objavljuju fotografije u obiteljskom okruženju, vezane uz uskrsne motive (Slika 7). Nakon toga su dobili zadatak snimiti i objaviti audio priču po izboru djeteta koju su dodatno trebali predati u ograničenom vremenu (Slika 8), nakon kojega bi im ta opcija bila „zaključana“. Određeni broj roditelja nije prihvatio izazov, navodeći različite izlike, npr. da ne znaju lijepo pričati priču, da im nije ugodan glas kada se snimaju, da su pokušali, ali bi ih svaki put nešto prekinulo... neki su vrlo odgovorno prionuli rješavanju zadatka (Slika 9), međutim pojedinima je trebala tehnička podrška za postavljanje audio snimke dok je drugima audio snimka zauzimala previše prostora i *Edmodo* je nije prihvaćao. Roditelji su tada imali potrebu nazivati odgojitelje na telefon, tražeći rješenja i pomoć. Kako su video ili audio snimke doista bile prevelike, odgojitelji su postavljali sadržaje na svoj *YouTube* kanal i prosljeđivali poveznice na njih. Poticali su roditelje da i oni sami naprave isto, međutim to bi ih u potpunosti odvratilo od daljnje aktivnosti. Dvoje je roditelja sadržaj svojih priča poslalo nakon zadanog roka i jednostavno su priču poslali putem *WhatsApp* – a. Unatoč interesu i želji da ispune zadatak, kod nekih su roditelja, upravo opisane poteškoće bivale razlog odustajanja od objavljivanja zadataka na *Edmodo*. Usprkos preprekama, odgojitelji su dobili desetak kvalitetnih snimki koje su zatim danima reproducirali djeci u vrijeme dnevnog odmora.

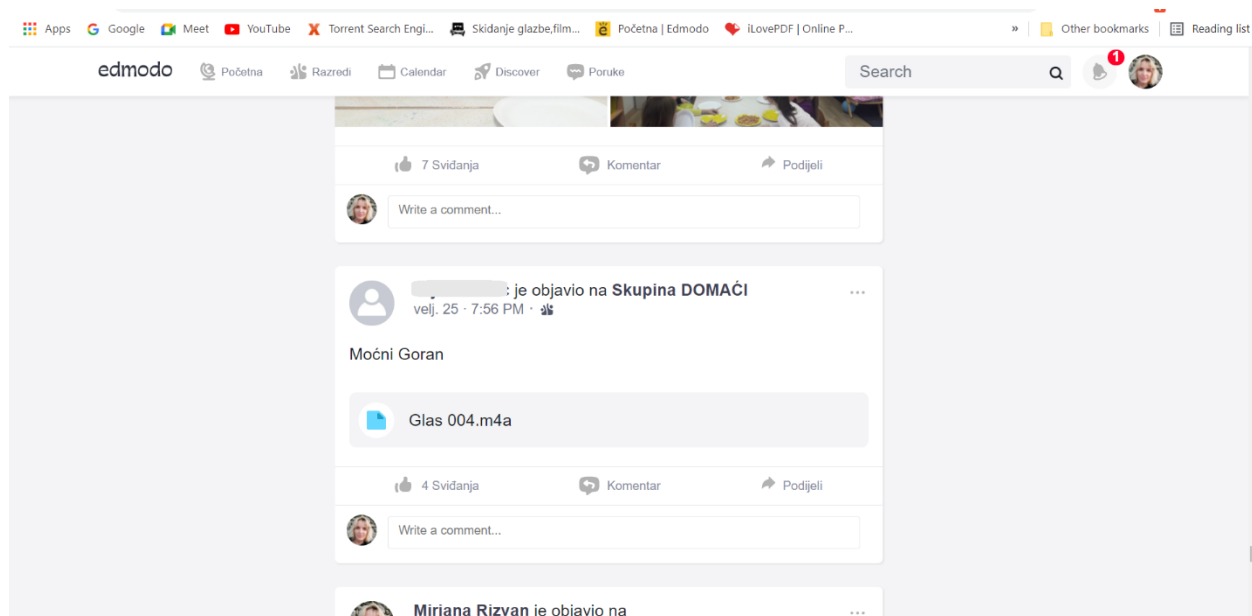
Djeci je to bilo izvrsno iskustvo te bi se osjećali počašćenima što baš njihova mama priča priču „na spavanju“ (Slika 9).

Slika 7. Fotografije uskrasnih motiva u komentarima roditelja

Slika 8. Zadatak sa ograničenim vremenom postavljanja na Edmodo

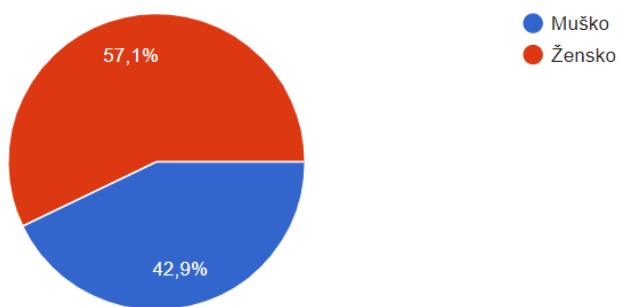

Slika 9. Priča za dnevni odmor prema izboru dječaka i njegove mame

Važno je napomenuti da su uglavnom majke bile te koje bi ponuđene zadatke na Edmodu shvaćale kao svoju obvezu i tako se i odnosile prema njima. Očevi se uglavnom nisu uključili u izvršavanje zadataka, niti se osjećali pozvanima na suradnju unatoč tome što bi svaka objava na Edmodu bila postavljena pod naslovom Dragi *roditelji*. U prilog tome idu i rezultati upitnika o kvaliteti suradničkih odnosa na društvenoj mreži Edmodo, kojega je ispunilo 20 majki i 15 očeva. (Grafikon 4). Na pitanja u upitniku „Jeste li pratili objave, informacije i aktivnosti koje smo objavljujivale putem društvene mreže Edmodo?“, odgovor *uvijek* je dao samo 1 otac, a 10 majki, odgovor *ponekad* dalo je 9 očeva, a 10 majki, dok je odgovor *nikada* dalo 5 očeva i niti jedna majka. Na pitanje „Jeste li naše objave na društvenoj mreži Edmodo označili sa "sviđa mi se"?“, odgovor *uvijek* nije dao niti jedan otac i 4 majke, odgovor *ponekad* dalo je 10 očeva i 12 majki, a odgovor *nikada* dalo je 5 očeva i 4 majke. Pogotovo je velika razlika u odgovorima na pitanje „Jeste li na naše objave na društvenoj mreži Edmodo napisali svoj komentar?“. Samo je jedan otac ostavio komentar, dok ih 14 nije komentiralo nikada, za razliku od majki, od kojih je 13 komentiralo ponekad, 7 nikada.

Označite spol

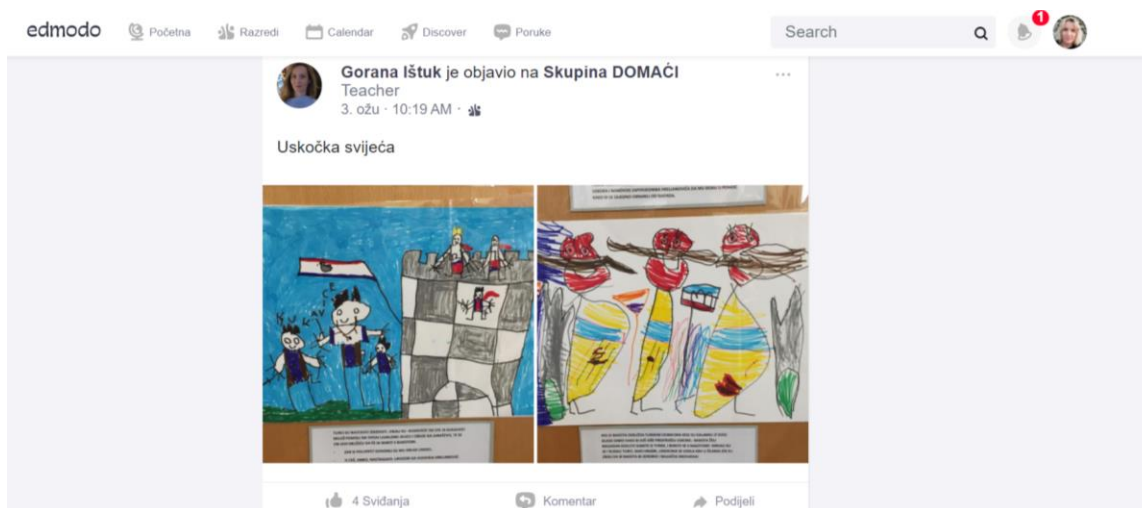
35 odgovora

Grafikon 4. Određivanje roditelja prema spolu

Promišljajući o tome koji bi još bio dodatni poticaj, odgojitelji se u sljedećoj fazi akcijskog istraživanja dogovaraju kako će i odgojitelj pomoćnik u radu i pripravnik, ravnopravno ponuditi roditeljima sadržaje čime bi dodatno proširili interesna područja, a roditelji su mogli imati još

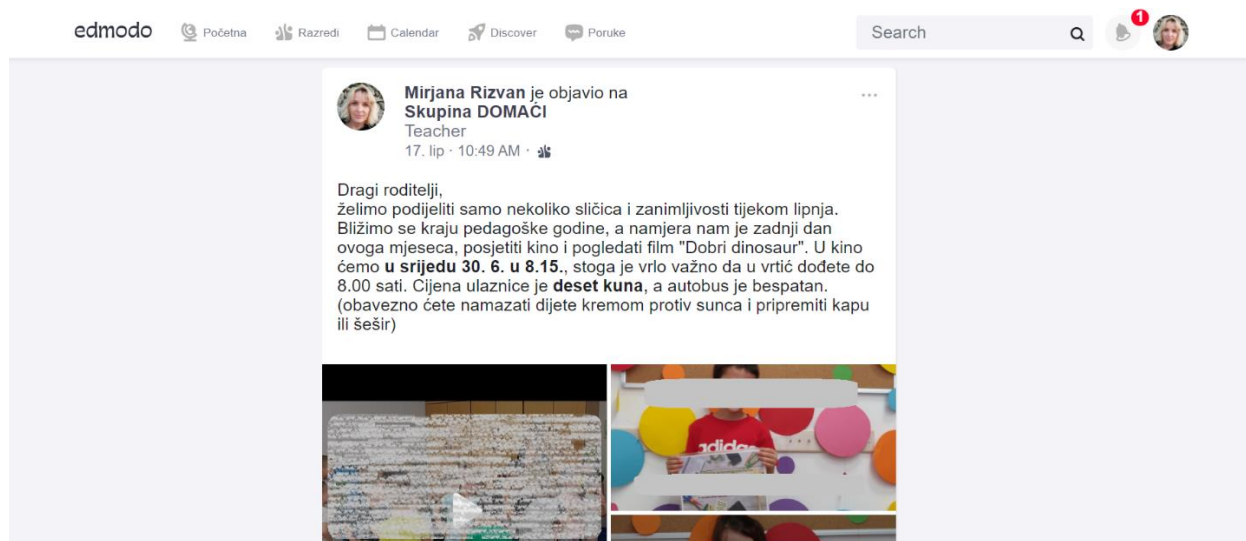
kvalitetniji uvid u aktivnosti svoje djece. Roditelji su na taj način, tijekom pedagoške godine od četiri odgojiteljice mogli pratiti proslave rođendana, fotografije nastale prilikom šetnji i posjeta, fotografije i video snimke različitih tematskih aktivnosti, igara i druženja... Također su ih redovito upoznawali s procesom nastajanja slikovnice, koja je bila projektni zadatak skupine (Slika 10). Dijelile su poveznice na interaktivne igre koje bi same stvarale u različitim aplikacijama, dijelile ideje, priče, predstave, snimke ispitnih aktivnosti različitih kolegija sa Diplomskog studija i pregršt poticajnih zadataka. Na žalost su tijekom cijele godine ostale na snazi vrlo stroge epidemiološke mjere (Slika 11), zbog kojih odgojitelji nisu bili u mogućnosti planirati bilo kakav sastanak ili oblik suradnje „uživo“. Čak su i na svečanom dočeku Djeda Božićnjaka, roditelji imali priliku sudjelovati putem *Zoom* platforme, a aktivnosti završne svečanosti i dodjele diploma predškolcima, roditelji su mogli vidjeti na snimkama i fotografijama objavljenim na Edmodu (Slika 12). Iako se većina roditelja izjasnila da su pratili objave, sve do kraja pedagoške godine ostao je vrlo mali broj onih koji bi imali potrebu komentirati, a još manje njih koji su samoinicijativno nešto objavili. Što dokazuje i provedena anketa. Na pitanje „Jeste li na naše objave na društvenoj mreži Edmodo napisali komentar?“, 22 roditelja navodi odgovor *nikada*, a *uvijek* nije odgovorio nitko, dok je 13 roditelja odgovorilo *ponekad* (Grafikon 5). Svega 9 roditelja je odgovorilo da su *ponekad* samostalno objavljivali sadržaje na Edmodo, a njih 26 nisu *nikada*. (Grafikon 6).

Slika 10. Praćenje napretka nastajanja slikovnice

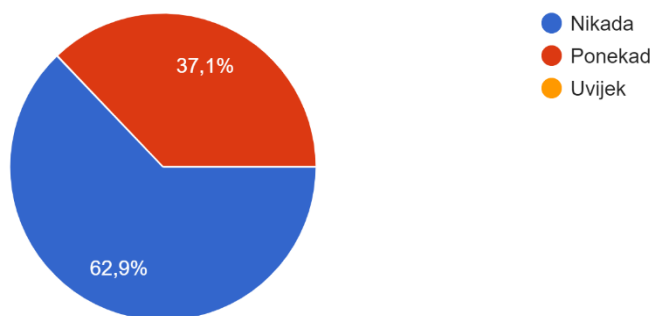
Slika 11. Dijeljenje poveznice na lutkarsku etidu

Slika 12. obavijest o aktivnostima tijekom lipnja i fotografije i snimke završne svečanosti

Jeste li na naše objave na društvenoj mreži Edmodo napisali svoj komentar?

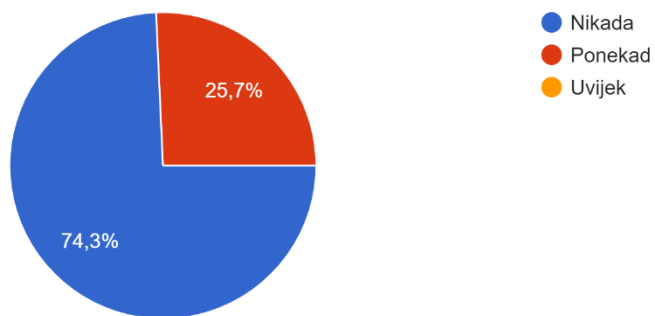
35 odgovora

Grafikon 5. Prikaz objava komentara na Edmodu

Jeste li sami objavljivali i dijelili vlastite fotografije, poveznice ili informacije na društvenoj mreži Edmodo?

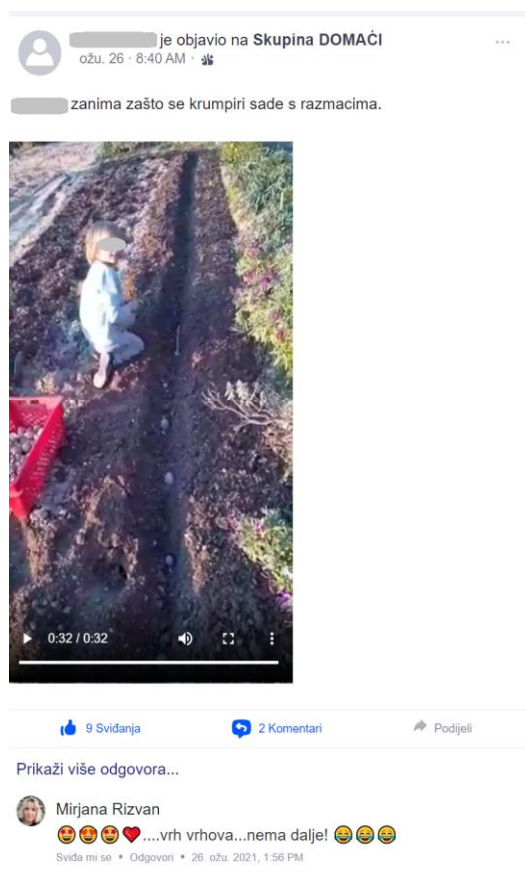
35 odgovora

Grafikon 6. Prikaz dijeljenja vlastitih sadržaja na Edmodu

5.4. Problemi

Postavljanje nekog cilja i njegovo ostvarivanje podrazumijeva i suočavanje s određenom vrstom problema no ustrajnošću problem je moguće otkloniti ili barem umanjiti. Prilikom uvođenja društvene mreže Edmodo, odgojitelji nailaze na niz poteškoća. Već prilikom registracije poneki roditelji su trebali tehničku podršku i dodatne upute kako bi se uspješno prijavili, dok je određen broj njih, susrevši se s ovim problemom odustao već na prvom koraku. Redovito su roditelji nailazili na problem kada su željeli objaviti video ili audio snimku koju im Edmodo nije prihvatao. To je zahtijevalo dodatna znanja kao što je npr. stavljanje snimke na *You Tube* kanal pa tek onda dijeljenje poveznice što je zapravo roditelje odmah u početku odvrćalo od objave. Samo su roditelji jednog djeteta samostalno uspjeli postaviti video na kojega su još dodali i *titlove*. Iako su puno puta pokušavali nisu odustali, a dokaz da su se trud i upornost isplatili su i najveći broj oznaka “Sviđa mi se” od svih dotadašnjih objava. (Slika 13).

Slika 13. „Zašto se krumpiri sade s razmacima?“

Upite za pomoć roditelji bi redovito poslali na privatne mobitele odgojitelja, što bi dodatno zadiralo u privatni komunikacijski prostor. Veliki dio roditelja bi već na prvu prepreku odustao, dok bi drugima bilo jednostavnije poslati snimku odgojitelju putem *WhatsApp* aplikacije. U upitniku su, kroz odgovore otvorenog tipa, odgojitelji saznaju niz poteškoća koje navode roditelji u svojim objavama...pa tako izjavljuju npr. da im je bilo previše pratiti objave na društvenoj mreži Edmodo jer su u obitelji imali jedno, dvoje ili više djece školskog uzrasta kojima su morali biti podrška prilikom odvijanja on – line nastave. Stoga su suradnju putem Edmoda smatrali kao nešto što nije obavezno i što smiju ignorirati jer nema značajnijih posljedica na njihovu roditeljsku ulogu ili po njihovo dijete. Tako su na anketno pitanje „Smatrate li da bismo kvalitetnije surađivali uz pomoć nekog drugog virtualnog medija ili društvene mreže (npr. *Facebook*, *Whatsapp*, *Instagram*...)?“ navodili sljedeće odgovore:

„Možda bismo kvalitetnije surađivali putem neke druge mreže isključivo zato što se češće koristimo, npr facebook-om ili whatsapp-om pa je praktičnije.“; „Ja sam prvenstveno za wp“; „Možda je samo stvar navike, najaktivnija sam na Whats Appu pa mi je tu najjednostavnije komunicirati“; „Redovito sam imala problem s Edmodom kad bih htjela nešto objaviti. Što se tiče suradnje s odgojiteljima i ostalim roditeljima, Edmodo je ispunio moja očekivanja.“; „Ne smatram da bismo nužno kvalitetnije surađivali, moguće da bi suradnja eventualno bila olakšana kada bi se odvijala putem Facebooka odnosno Instagrama budući smo na iste naviknuli“.

Slika 14. Odgovori otvorenog tipa iz Upitnika o kvaliteti suradničkih odnosa putem društvene mreže Edmodo

Sljedeći problem s koji su se odgojitelji susretali u ovom akcijskom istraživanju bio je nedostatak stručnog znanja što su nastojali kompenzirati čitajući stručnu literaturu i konzultirajući se međusobno. Osim toga vrlo je malo, znanstvenih istraživanja provedeno na temu suradnje s roditeljima u predškolskim ustanovama putem društvenih mreža pa je i nemogućnost usporedbe istraživanja bio jedan od problema. Poteškoće je stvaralo i oskudno iskustvo odgojiteljica u samom provođenju akcijskog istraživanja kao i potpuno neiskustvo suradnje s roditeljima preko društvenih mreža. Tim više su nailazile na poteškoće pronalaženja objektivnog kritičkog prijatelja koji bi

mogao pomoći u istraživačkom procesu. Unatoč tome što su odgojitelji vrlo vješti u korištenju kamera na svojim mobilnim uređajima, pokazalo se da je i tu bilo poteškoća. U pojedinim ključnim situacijama, prilikom snimanja aktivnosti djece i njihovih radova i dokumentiranja anegdotskih zabilješki, nisu uspijevale zabilježiti ono važno jer se proces u tom trenutku nije mogao prekidati ili narušavati snimanjem.

5.5. Promjene

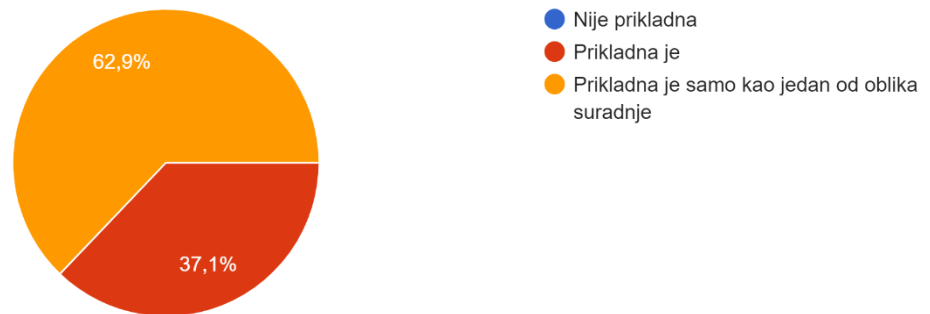
Tijekom vrlo teške i nepredvidive pedagoške godine, gdje se život okrenuo „naglavačke“ zbog čestih izolacija djece, odgojitelja pa čak i potpunog zatvaranja cijele skupine u jednom periodu, pronašli smo alternativni oblik za upotpuniti i ojačati suradničke odnose s roditeljima. Tome u prilog svjedoče i izjave roditelja od kojih njih 37% smatra društvenu mrežu Edmodo prikladnom za kvalitetnu suradnju odgojitelja i roditelja, dok ostalih 63% također drži prikladnom, međutim samo kao jedan od oblika suradnje. Nitko se nije izjasnio da Edmodo nije prikladan za suradnju (Grafikon 7). Tome u prilog je naveden i odgovor jednog od roditelja na anketno pitanje otvorenog tipa:

„Drugi mediji imaju neke svoje specifičnosti, i prednosti ali mislim da Edmodo ima sve potrebno i da je bolje i jednostavnije držati se jednog medija“.

Slika 15. Odgovor otvorenog tipa o kvaliteti suradnje putem društvene mreže Edmodo

Ta saznanja daju poticaj odgojiteljima za otvaranjem novih modaliteta suradnje i proširivanjem postojećeg Edmoda u kvalitetan oblik buduće suradnje i modalitet koji će i dalje razvijati suradničke odnose na svim razinama, a pogotovo između roditelja i odgojitelja.

Smatrate li da je društvena mreža Edmodo prikladna za kvalitetnu suradnju odgojitelja i roditelja?
35 odgovora

Grafikon 7. Mišljenje roditelja o prikladnosti korištenja Edmoda

5.6. Rezultati akcijskog istraživanja

Uvidom u rezultate (Tablica 2) ponuđeni su odgovori na postavljena istraživačka pitanja ;

Odgovor na prvo istraživačko pitanje „Postoji li razlika u stavu roditelja djece predškolske dobi o suradničkom odnosu putem društvene mreže Edmodo prema stupnju obrazovanja i dobi roditelja?“ je sljedeći:

- S obzirom na dob ispitanika ($p = 0,61 > 0,05$) i obrazovanje ispitanika ($p = 2,57 > 0,05$) o mišljenju uporabe društvene mreže Edmodo za kvalitetnu suradnju odgojitelja i roditelja ne postoji statistički značajna razlika.

Odgovor na drugo istraživačko pitanje „Imaju li roditelji pozitivan stav o suradničkom odnosu između roditelja i odgajatelja putem društvene mreže Edmodo?“ je sljedeći:

- Roditelji smatraju da je društvena mreža Edmodo prikladna samo kao jedan oblik suradnje između njih i odgojitelja.

Tablica 2. Prikaz rezultata istraživačkih pitanja

Tvrdnje ispitanika	Ponuđeni odgovori	N 35 (100%) ispitanika			Hi kvadrat	P*
		Dob ispitanika				
Mišljenje roditelja o uporabi Edmoda za suradnju.	Prikladna	30 - 39	40 - 49	50 – 60	2, 291	0,61
		7 (20%)	5 (14%)	0 (0%)		
	Prikladna samo kao jedan oblik suradnje	16 (46%)	5 (14%)	2 (6%)	4,19	2,57
	Obrazovanje ispitanika					
	Prikladna	SSS	VŠŠ	VSS		
		9 (26%)	2 (6%)	2 (6%)		
	Prikladna samo kao jedan oblik suradnje	9 (26%)	2 (6%)	11 (30%)		

6. ZAKLJUČAK

Ono što se činilo kao daleka budućnost, preko noći je postala svakodnevica. I sada kada smo suočeni sa realnošću digitalnog doba, treba još više prigrliti ideju cjeloživotnog učenja jer nema zaustavljanja, kao ni povratka na staro. Nužno je nastaviti kontinuirano stjecati znanja i iskoristiti prednosti koje pruža digitalna tehnologija, ali i ukazati na opasnosti i zamke koje realno postoje i ispoljavaju se kod prekomjerne ili nestručne upotrebe te iste tehnologije. Digitalna tehnologija nije sama sebi svrha, ona treba kao odgojno i obrazovno sredstvo koje će pomoći korisnicima, a pogotovo djeci u ostvarivanju ishoda. Mišljenja sam da je svako nastojanje koje za svoj konačni cilj ima kvalitetne promjene suradničkih odnosa odgojitelja i roditelja, korak bliže ka humanističko-razvojnom pristupu odgoju djeteta i pogledu na roditelje kao sukonstruktore kurikulumu ustanove u kojoj njegovo dijete boravi. Slunjski (2014) navodi da se suradnički odnosi stvaraju sustavno, strpljivo i mukotrpnim pedagoškim radom. Grade se povjerenjem, vjerom u djetetove potencijale, dvosmjernom komunikacijom, pozitivnim pedagoškim ozračjem, suradnjom i timskim radom. Kvalitetni se odnosi temelje na empatiji, slušanju, iskrenosti, učenju, vođenju, disciplini i odgovornosti, a ne na prisili i kaznama. Za uvođenje suvremenih modaliteta suradnje, potrebni su odgojitelji koji razumiju neprocjenjive mogućnosti digitalnih medija, koji su otvoreni, pripremljeni i motivirani za nove izazove. Autori Trilling i Fadel (2009) prema Rogulj (2019) donose pregled vještina koje su preduvjet za interdisciplinarnost 21. stoljeća. One se temelje na učenju i unapređivanju informacijskih, medijskih i tehnoloških kompetencija. Komunikacija se mijenjala kroz povijest i prilagođavala trenutnim trendovima društva, a karakteristika našeg doba svakako je komunikacija putem digitalnih medija. Razvoj različitih servisa za komunikaciju i društvenih mreža pruža korisnicima veliku mogućnost izbora. Zahtjevi suvremene komunikacije pred svoje korisnike postavljaju nove izazove koji potiču na razvoj specifičnih znanja i vještina kroz formalno i neformalno obrazovanje s ciljem postizanja informatičke pismenosti (Špiranec i Banek Zorica, 2008 prema Rogulj 2019). Digitalna tehnologija omogućava bržu razmjenu informacija i komunikaciju, što je u današnje vrijeme izuzetno važno. Istraživanje koje provodi Rogulj (2019) dokazuje i roditelji i odgojitelji prepoznaju prednosti komunikacije putem digitalnih tehnologija te smatraju da je potrebno razvijati suvremeni oblik komunikacije. Međutim, roditelji naglašavaju važnost komunikacije *licem u lice* s odgojiteljem koju smatraju temeljem razvoja

suradničkih odnosa i povjerenja, a tek nakon uspostave tog prvog stupnja povjerenja predlažu njegovu nadogradnju putem digitalnih tehnologija koje omogućuju komunikaciju bez obzira na udaljenost i vremenska ograničenja, a sve uz puno veću brzinu razmjene podataka i informacija. Potrebno je roditeljima dati mogućnost izbora vrste i načina komunikacije (Sully, Barbour i Roberts-King, 2015 prema Rogulj 2019). To navodi i nekolicina roditelja u ovom akcijskom istraživanju. Prema odgovorima otvorenog tipa u upitniku, roditelji koji su bili sudionici ovog akcijskog istraživanja također potvrđuju da su skloni korištenju većeg broja društvenih mreža i aplikacija za komunikaciju. (Slika 16).

*„Edmodo je odličan kao društvena mreža i dijeljenje fotografija, ali ne i kao brzi način razmjene informacija, za što bi bio prikladniji WhatsApp“;
„Mislim da je jedan virtualni medij premalo.“*

Slika 16. Odgovor otvorenog tipa u upitniku o kvaliteti suradnje putem društvene mreže Edmodo

Također navode da suradnja putem društvenih mreža može biti prikladna samo kao jedan od oblika suradnje, jer je neposredni razgovor i komunikacija *licem u lice* nezamjenjiv modalitet za primjereno stvaranje i razvijanje suradnje između roditelja i odgojitelja. (Slika 17).

Online podrška i praćenje smatram kao dopunu stvarnom kontaktu i razgovoru.

Slika 17. Odgovor otvorenog tipa u upitniku o kvaliteti suradnje putem društvene mreže Edmodo

Autori Wright, Stegeline i Hartle (2007) prema Rogulj (2019) navode da dijete mora uvijek ostati u središtu svih oblika komunikacije, stoga je vrlo važno voditi računa o sigurnosti dijeljenja informacija na društvenim mrežama, što potvrđuju i anketirani roditelji (Slika 18).

Smatram da društvene mreže nisu baš mjesto za suradnju roditelja i odgojatelja jer je onda taj sadržaj dostupan svima, a znamo da danas se svašta radi po tim društvenim mrežama.

Slika 18. Odgovor otvorenog tipa u upitniku o kvaliteti suradnje putem društvene mreže Edmodo

Odgovori roditelja pokazali su njihovu privrženost suvremenim oblicima komunikacije. Prema tome, za pretpostaviti je da će kroz određeno razdoblje digitalne tehnologije preuzeti najveću ulogu u razmjenjivanju informacija između odgojitelja i roditelja. Epidemiološke mjere koje su nastupile zbog pojave virusa uzrokovale su dodatno ubrzavanje procesa razmjene informacija i suradnje putem digitalne komunikacije. Suvremenim stručnim usavršavanjem kroz različite metode i oblike rada u timovima, umrežavanjem i suradnjom odgojitelji su dužni osposobiti se za djelotvorno sudjelovanje u promjenama koje su već djelom njihovih profesionalnih života. Dinamičan razvoj i primjena informacijske tehnologije i komunikacijskih mogućnosti korjenito mijenjaju paradigme učenja i obrazovanja, s teško predvidivim utjecajima i posljedicama na buduće načine stjecanja, prijenosa i primjene znanja, vještina, vrijednosti i stavova. Stoga je dužnost odgojitelja kroz formalno, neformalno, kao i cjeloživotno obrazovanje slijediti proces razvoja i širenja primjene e-učenja, uvoditi različite suvremene tehnologije u komunikaciju i biti otvoreni za uvođenje novih modaliteta suradnje utemeljene na informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji.

7. LITERATURA

1. Bognar, B. (2006). Akcijska istraživanja u školi. *Odgojne znanosti*, 1(11), 209-227.
2. Bratanić, M. (2002). *Paradoks odgoja*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
3. Buljan-Flander, G., Karlović, A., Ćosić, I., (2004). Izloženost djece zlostavljanju putem interneta. *Medix : specijalizirani medicinski dvomjesečnik*, 10 (54/55).
4. Divković, M., Tatković, N., Tatković, S. (2016). *Pedagoško-psihološki aspekti komunikacije*. Pula : Sveučilište Jurja Dobrile.
5. Giron, M. (1988). *Školski pedagog i inovacije*. Rijeka: Izdavački centar Rijeka.
6. Gluščić, J., Pustaj, M. (2008). *Roditelj, dijete, odgojitelj*. Jastrebarsko: Vlastita naklada-Jasenka Gluščić.
7. Kimer, K. (2018). Uloga medija u obiteljskom odgoju. *Didaskalos: časopis Udruge studenata pedagogije Filozofskog fakulteta Osijek*, 2 (2).
8. Lukaš, M., Gazibara, S. (2010). Modaliteti suradničkih odnosa školskog pedagoga i roditelja. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 56 (24).
9. Ljubetić, M. (2007). *Biti kompetentan roditelj*. Zagreb : Mali profesor.
10. Ljubetić, M. (2012). *Nosi li li dobre roditelje roda?! Odgovorno roditeljstvo za kompetentno dijete*. Zagreb: Profil International.
11. Ljubetić, M., (2014.). *Od suradnje do partnerstva obitelji, odgojno-obrazovne ustanove i zajednice*. Zagreb: Element.
12. Ljubetić, M. (2009). *Vrtić po mjeri djeteta – Kako procjenjivati kvalitetu u ustanovi ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Školske novine.
13. Mužić, V. (1999). *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Educa.
14. Maleš, D. (1996). Od nijeme potpore do partnerstva između obitelji i škole. *Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja*, Vol. 5 No. 1 (21). Preuzeto 10.4. 2021. s : https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=51207.
15. Maleš, D. (2012). Obitelj i obiteljski odgoj u suvremenim uvjetima. *Dijete, vrtić, obitelj. Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima*, 18 (67). Preuzeto 2.4.2021. s: <https://hrcak.srce.hr/124015> .

16. Mavračić Miković, I.(2020). Stavovi roditelja i odgojitelja o oblicima suradnje i partnerstva u dječjem vrtiću. *Croatian Journal of Education : Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, 22 (3).
17. Milanović, M. i suradnice, (2014.). *Pomozimo im rasti; Priručnik za partnerstvo odgojitelja i roditelja*. Zagreb: Golden marketing - Tehnička knjiga.
18. Miljak, A. (1996). *Humanistički pristup teoriji i praksi predškolskog odgoja*. Zagreb: Persona.
19. Mlinarević, V. (2000). Kompetencija odgojitelja i autonomija djeteta. *Zbornik radova sa znanstvenog kolokvija s međunarodnim sudjelovanjem Interakcija odrasli — dijete i autonomija djeteta*. Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Visoka učiteljska škola u Osijeku, Sveučilište u Rijeci Visoka učiteljska škola u Rijeci (143-150). Preuzeto 2.4.2021. s: <https://scholar.google.hr/citations?user=5L7tw8AAAAJ&hl=hr>
20. Mlinarević, V., Tomas, S. (2010). Partnerstvo roditelja i odgojitelja – čimbenik razvoja socijalne kompetencije djeteta. *Magistra Iadertina*, 5 (1). Preuzeto 17.4.2021. s: <https://scholar.google.hr/citations?user=5L7tw8AAAAJ&hl=hr>
21. Mohorić, M., Nenadić-Bilan, D. (2019). Učestalost i oblici suradnje odgojitelja i roditelja u katoličkim vrtićima u odnosu na javne i privatne dječje vrtiće u Zadarskoj županiji. *Obnovljeni Život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 74 (2).
22. Nenadić-Bilan, D., Zloković, J., (2012). Sudjelovanje roditelja u sukonstrukciji kurikuluma ranog odgoja. *Kalokagathia*, 1 (2).
23. Petrović-Sočo, B. (1995). Ispitivanje stavova roditelja o suradnji s vrtićem. *Društvena istraživanja Zagreb*, 18-19 (4-5), str. 613-625.
24. Robotić, P. (2015). Zamke virtualnog svijeta: zaštita djece i mladih na internetu i prevencija ovisnosti. *Journal of Applied Health Sciences = Časopis za primijenjene zdravstvene znanosti*, 1 (2).
25. Rogulj, E. (2019). Digitalne tehnologije u komunikaciji odgojitelja i roditelja, doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Zagreb. Preuzeto 12.4.2021. s: http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/10788/1/Rogulj_Edita.pdf .
26. Rosić, V., Zloković, J. (2003). *Modeli suradnje obitelji i škole*. Đakovo: Tempo d.o.o.
27. Rosić, V. (2005). *Odgoj – obitelj – škola*. Rijeka: Naklada Žagar.
28. Slunjski, E. (2006). *Stvaranje predškolskog kurikuluma u vrtiću – organizacija koja uči*. Zagreb: Mali profesor.

29. Slunjski, E. (2008). *Dječji vrtić: zajednica koja uči: mjesto dijaloga, suradnje i zajedničkog učenja*. Zagreb: Spektar media.
30. Slunjski, E., Ljubetić, M., Pribela Hodap, S., Malnar, A., Kljenak, T., Zagrajski Malek, S., Horvatić, S., Antulić, S. (2012). *Priručnik za samovrednovanje ustanova ranoga i predškolskog odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja.
31. Slunjski, E., Burić, H. (2014). Akcijsko istraživanje i razvoj nove kulture odnosa temeljene na autonomiji i emancipaciji učitelja. *Školski vjesnik*, 63(1-2).
32. Tot, D. (2013). *Kultura samovrednovanja škole i učitelja*. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
33. Tomaš, S. (2014). Oblikovanje nastavnih sadržaja na društvenim mrežama u visokoškolskom obrazovanju. *Školski vjesnik : časopis za pedagogijsku teoriju i praksu*, 63 (3).
34. Višnjić Jevtić, V. (2018). Odgojiteljska samoprocjena kompetencije za suradnju s roditeljima, doktorski rad, Sveučilište u Zagrebu. Preuzeto 15.5. 2021. s: http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/10169/1/Visnjic_Jevtic_Adrijana.pdf .
35. Vrdoljak, M. (2016). Stavovi učenika i učitelja prema uvođenju društvene mreže edmodo u nastavu. *Školski vjesnik : časopis za pedagogijsku teoriju i praksu*, 65.
36. Vlahov, S., Velan, D. (2014). Kako video i foto dokumentacija pospješuju komunikaciju između odgajatelja i roditelja na individualnim informacijama o djetetu. *Časopis Zrno – časopis za obitelj, vrtić i školu*, 118-119 (144-145).
37. Chaudron, S., Di Gioia, R., Gemo, M. (2018). Young Children (0-8) and Digital Technology. A qualitative study across Europe. Publication Office of the European. *UnionEducation Futures for the Digital Age: Theory and Practice*, 68 (3).
38. McNiff, J. i Whitehead, J. (2006). *Action research: Living theory*. NewDelhi: Sage. Preuzeto 19.6.2021. s: https://mthoyibi.files.wordpress.com/2011/04/action-research_living-theory_jack-whitehead-and-jean-mciff-2006.pdf .

MREŽNE STRANICE:

1. Recommendation 18 December 2006 on key competences for lifelong learning, <https://www.cedefop.europa.eu/de/news-and-press/news/recommendation-18-december-2006-key-competences-lifelong-learning>, preuzeto 12.4.2021.
2. Istraživanje o korištenju Interneta, mobitela i drugih tehnologija, <https://www.poliklinika-djeca.hr/istrazivanja/istrazivanje-o-koristenju-interneta-mobitela-i-drugih-tehnologija/>, preuzeto 14.4.2021.
3. Iskustva i stavovi djece, roditelja i učitelja prema elektroničkim medijima, https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2015/09/Izvjestaj_-_Iskustva_i_stavovi_djece_roditelja_i_ucitelja_prema_elektronickim_medijima.pdf, preuzeto 28.3. 2021.
4. Parental controls, <https://www.nspcc.org.uk/keeping-children-safe/online-safety/parental-controls/>, preuzeto 4.5. 2021.
5. Ipa, <https://ipa.hr/preventivne-brosure/>, preuzeto 17.4. 2021.
6. Pogled kroz prozor, <https://pogledkrozprozor.wordpress.com/2012/03/31/bloomova-taksonomija-i-digitalni-alati/>, preuzeto 24.5.2021.
7. Akcijsko istraživanje i profesionalni razvoj učitelja i nastavnika, <https://www.azoo.hr/app/uploads/uvezeno/datoteke/akcijsko-istrazivanje-web-1536868367.pdf>, preuzeto 7.2. 20121.

PRILOG

Upitnici za roditelje:

Samoprocjena digitalnih kompetencija roditelja

1. Označite spol

Muško

Žensko

2. Napišite Vašu dob(koliko imate godina)

3. Napišite stupanj Vašeg obrazovanja

Samoprocjena digitalnih kompetencija

Digitalna kompetencija, skup znanja, vještina, stavova (uključujući sposobnosti, strategije, vrijednosti i svijest), koji su potrebni prilikom korištenja digitalne tehnologije i digitalnih medija za obavljanje zadataka, rješavanje problema, komunikaciju, upravljanje informacijama, suradnju, stvaranje i dijeljenje sadržaja i stvaranje znanja na efikasan, učinkovit, prikladan, kritički, kreativan, autonoman, fleksibilan i etičan način, a koje se koristi za posao, slobodno vrijeme, sudjelovanje, učenje, socijalizaciju, potrošnju i osnaživanje. Europska komisija izradila je Europski okvir za digitalne kompetencije za građane (DigComp) koji je podijeljen u pet područja: informacijska i podatkovna pismenost; komunikacija i suradnja; stvaranje digitalnog sadržaja; sigurnost; i rješavanje problema. Ispod svakog područja označite stupanj sposobnosti za pojedinu kompetenciju. (Preuzeto <https://www.digitalskillsaccelerator.eu/learning-portal/online-self-assessment-tool/>)

4. Za područje komunikacije i suradnje (molimo izaberite jedan od tri ponuđena odgovora za svaku stavku)

Dijeljenje informacija i sadržaja	LOŠ	PROSJEČAN	DOBAR
-----------------------------------	-----	-----------	-------

Uključivanje u internetsko građanstvo

Suradnja putem digitalnih kanala

Prihvatljivo ponašanje na internetu (internet etika)

Upravljanje digitalnim identitetom

Interakcija putem tehnologije

5. Za područje informacijske i podatkovne pismenosti (molimo izaberite jedan od tri ponuđena odgovora za svaku stavku)

Pregledavanje, pretraživanje i

filtriranje informacija	LOŠ	PROSJEČAN	DOBAR
-------------------------	-----	-----------	-------

Vrednovanje informacija

Pohranjivanje i dohvaćanje informacija

6. Za područje stvaranja digitalnog sadržaja (molimo izaberite jedan od tri ponuđena odgovora za svaku stavku)

Izrada sadržaja	LOŠ	PROSJEČAN	DOBAR
-----------------	-----	-----------	-------

Integriranje i obrada sadržaja i znanja

Razumijevanje autorskog prava i licenci

Programiranje

7. Za područje sigurnosti (molimo izaberite jedan od tri ponuđena odgovora za svaku stavku)

Zaštita uređaja	LOŠ	PROSJEČAN	DOBAR
-----------------	-----	-----------	-------

Zaštita osobnih podataka

Zaštita zdravlja

Zaštita okoliša

8. Za područje rješavanja problema (molimo izaberite jedan od tri ponuđena odgovora za svaku stavku)

Rješavanje tehničkih problema	LOŠ	PROSJEČAN	DOBAR
-------------------------------	-----	-----------	-------

Identificiranje potreba i tehnoloških odgovora

Inovativna i kreativna upotreba tehnologije

Prepoznavanje nedostataka digitalne kompetencije

Zahvaljujemo na vašem vremenu i trudu!

Upitnik o kvaliteti suradničkih odnosa putem društvene mreže Edmodo

1. Označite spol

Muško

Žensko

2. Navedite stupanj obrazovanja

NKV

SSS

VŠS, DODIPLOMSKI STUDIJ

VSS, DIPLOMSKI STUDIJ

OSTALO

3. Navedite Vašu dob

4. Jeste li do sada koristili društvene mreže

DA

NE

5. Jeste li objavljivali sadržaje na društvenim mrežama? (možete označiti više odgovora)

Da, privatne sadržaje

Da, sadržaje vezane za posao

Da, sadržaje iz zabave

Rijetko objavljujem sadržaje

Sadržaje pregledavam i nikada ne objavljujem

Preuzimam igre zbog djeteta

Ne, ne objavljujem sadržaje

Ostalo...

6. Jeste li pratili objave, informacije i aktivnosti koje smo objavljujivale putem društvene mreže Edmodo?

Nikada

Ponekad

Uvijek

7. Jeste li naše objave na društvenoj mreži Edmodo označili sa "sviđa mi se"?

Nikada

Ponekad

Uvijek

8. Jeste li na naše objave na društvenoj mreži Edmodo napisali svoj komentar?

Nikada

Ponekad

Uvijek

9. Jeste li sami objavljujivali i dijelili vlastite fotografije, poveznice ili informacije na društvenoj mreži Edmodo?

Nikada

Ponekad

Uvijek

10. Smatrate li da je društvena mreža Edmodo prikladna za kvalitetnu suradnju odgojitelja i roditelja?

Nije prikladna

Prikladna je

Prikladna je samo kao jedan oblik suradnje

11. Smatrate li da bismo kvalitetnije surađivali uz pomoć nekog drugog virtualnog medija ili društvene mreže (npr Facebook, Whats App, Instagram...)?

Da

Ne

Ne znam

12. Molim vas obrazložite prethodni odgovor.

SAŽETAK

Komunikacijske kompetencije i informatička pismenost odgojitelja i roditelja važan su okvir u kojemu se grade kvalitetni suradnički odnosi. Cilj ovog akcijskog istraživanja bio je ispitati mogućnosti korištenja društvene mreže u suradnji s roditeljima. Za potrebe istraživanja odabrana je društvena mreža Edmodo kao servis za razmjenu informacija i suradnju. Istraživanje je pokazalo da postoji potreba za promjenama u komunikaciji i suradnji između roditelja i odgojitelja te za osiguravanjem mogućnosti aktivnog korištenja digitalnih tehnologija u tom procesu. Zajedničko mišljenje sudionika ovog akcijskog istraživanja je pokazalo da digitalna tehnologija pridonosi nadogradnji tradicionalnih oblika komunikacije te komunikaciju čini funkcionalnom, bržom i lakše dostupnom svima, bez obzira na trenutnu lokaciju i udaljenost od ustanove za rani i predškolski odgoji i obrazovanje.

KLJUČNE RIJEČI: društvene mreže, suradnja s roditeljima, digitalne tehnologije, sigurnost na internetu, akcijsko istraživanje

ABSTRACT

Communication competencies and information literacy of educators and parents are an important framework in which to build quality collaborative relationships. The aim of this action research was to examine the possibilities of using the social network in collaboration with parents. For the purposes of the research, the Edmodo social network was selected as a service for information exchange and cooperation. The research showed that there is a need for changes in communication and cooperation between parents and educators and to ensure the possibility of active use of digital technologies in this process. The common opinion of the participants in this action research showed that digital technology contributes to the upgrade of traditional forms of communication and makes communication functional, faster and more easily accessible to all, regardless of the current location and distance from the institution of early and preschool education

KEY WORDS: social networks, cooperation with parents, digital technologies, internet security, action research

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Kojom ja **Mirjana Rizvan**, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja magistra/magistrice **Ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja**, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 12.7.2021.

Potpis

OBRAZAC I.P.**IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOG / DIPLOMSKOG RADA U DIGITALNI
REPOZITORIJ FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU**

STUDENT/ICA	MIRJANA RIZVAN
NASLOV RADA	DRUŠTVENA MREŽA EDMODO U CILJU KOMUNIKACIJE I SURADNJE S RODITELJIMA DJECE PREDŠKOLSKE DOBI
VRSTA RADA	DIPLOMSKI RAD
ZNANSTVENO PODRUČJE	DRUŠTVENE ZNANOSTI
ZNANSTVENO POLJE	RANI PREDŠKOLSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE
MENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	doc. dr. sc. SUZANA TOMAŠ
KOMENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	
ČLANOVI POVJERENSTVA (ime, prezime, zvanje)	1. doc. dr. sc. SUZANA TOMAŠ 2. prof. dr. sc. SNJEŽANA DOBROTA 3. prof. dr. sc. MARIJO KRNIĆ

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/ica predanog završnog/diplomskog rada (zaokružiti odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude (zaokružiti odgovarajuće):

☒ a.) u otvorenom pristupu

b.) rad dostupan studentima i djelatnicima Filozofskog fakulteta u Splitu

c.) rad dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6/12/24 mjeseci (zaokružiti odgovarajući broj mjeseci)

U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

Klis, 12.7.2021.

mjesto, datum

potpis studenta/ice